

REPÄISYJÄ

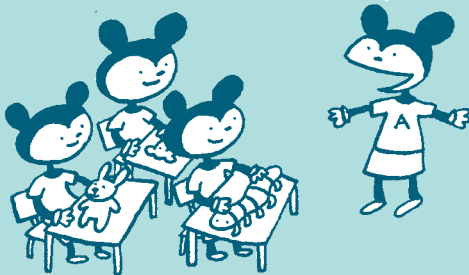
VOIMAUTTAVA DRAAMATYÖPAJAMENETELMÄ

Jaana Taskinen

Tunne-myrskyissä

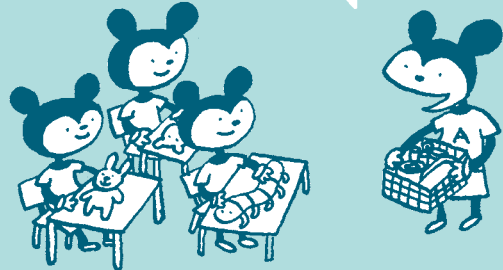
KAISA LEKA 2008

TÄÄ LELU ON LAHJA
TEILLE, JA TE SAATTE
TEHDÄ SILLE MITÄ VAAN!

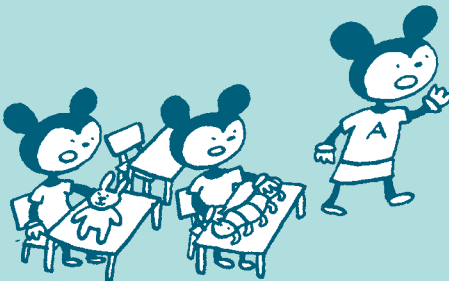
”PIDIN TALVELLA TYÖPAJAA,
JOSSA KÄSITELTIIN TUNTEITA.

MULLA ON TÄSSÄ LIIMAA,
SAKSET, MAALEJA, KANKAITA,
NEULOJA JA LANKAA.

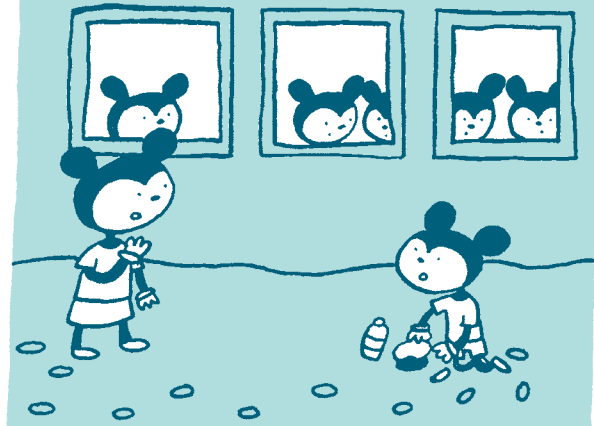

OPPILAAT MUOKKASIVAT PAJASSA PEHMO-
LELUISTA ERI TUNTEIDEN KUVIA.

HEI, MITÄ?!

ÄKKIÄ YKSI POIKA NAPPASI LUOKASTA
TÄRPÄTTIPULLON JA JUOKSI ULOS.

KUN PÄÄSIN PIHALLE, POIKA
SAMMUTTI JO LELUA LUMELLA.

MIKÄ IHME SIINÄ
ON, ETTÄ SINÄ
ET IKINÄ VOI
OLLA
KUNNO-
LA?!

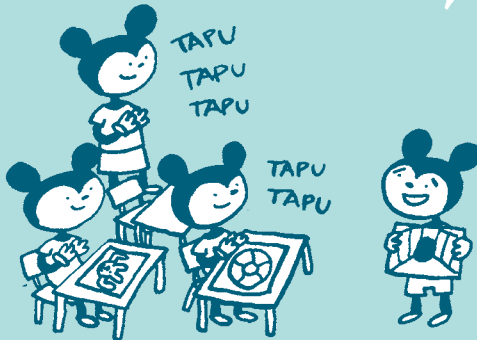
KOULUSSA NOUSI TIETYSTI KAUHEA
METELI.

SÄHÄN SAIT SEN NOEN AIKA
HYVIN PESTYÄ POIS... ANNAS
KUN MÄ YRITÄN VIELÄ
KUIVATA SEN!

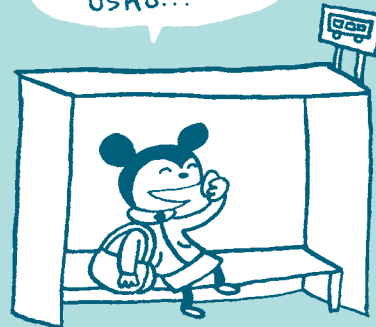
POIKA VAIKUTTI HÄTÄÄNTYNEELTÄ
JA MENIN AUTTAMAAN HÄNTÄ.

SEN NIMI
ON "KLÖNTTI".

POJAN TYÖSTÄ TULI LOPPUJEN
LOPUKSI AIKA HIENO.

SÄ ET IKINÄ
USKO...

MUTTA OLIHAN SE AIKA AINUT-
LAATUINEN TYÖPÄIVÄ."

Julkaisija: Annantalon taidekeskus,
Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus, Helsinki 2008
Toimituskunta: Hanna Westerholm, Kikka Hahtomaa,
Karoliina Yli-Honko, Tiina Susiluoto
Graafinen suunnittelu: Auvo Lindroos & Viveka Forsman
Kuvat: Patrik Pesonius
Copyright: Annantalon taidekeskus 2008
ISBN:
Painotyö:
Toimituskunta kiittää:

Kuvissa olevien nuorten nimet aakkosjärjestyksessä: Elina Herranen, Iiris Jokinen, Tytti Junna, Aleksina Karkiainen, Jussi Koski, Eemil Marttila, Janita Mikkola, Tytti Patronen, Leila Piirainen, Johanna Rajala, Maija Salokoski ja Milka Virtanen

Sisällys

I	
Tervehdys lukijalle, Kaisa Leka	1
Repäisyjä kouluarkeen, Kikka Hahtomaa	5
Eheyttävän oppimisen tiellä, Hanna Westerholm	6
Taidekasvatusmenetelmät ja voimautuminen, Tiina Susiluoto	7
II DRAAMA VOIMAUTUMISEN VÄLINEENÄ	
TEATTERIN MAHDOLLISUUDET	
Ihmisenä kasvamisen opettelua teatterin keinoin	8
Voimautuminen on vaikuttamista ja vaikuttamista	8
Teatteri- ja draamatyöpajat leikkiin suostumisena	9
EVÄSTYSTÄ METODIIN	
Tavoitteena saada esille jotain toisille näytettävää	10
Ei tarvitse osata, mutta on yritettävä tosissaan	10
Ohjaaja houkuttelijana	11
Palautteesta	11
Tärkeintä on uskaltaa kokeilla – ja olla avoin kokemusten kirjolle	11
III VOIMARESEPTI: DRAAMATYÖPAJAT	
1. ALKEISHARJOITETYÖPAJA	13
2. HAVAINNOSTA ESITYKSEKSI -TYÖPAJA	17
3. ESITYKSEEN LIITTYVÄ TYÖPAJA	23
4. AIHELÄHTÖINEN TYÖPAJA	27
IV LOPUKSI	
Viitteet	31
Lisää teatteriharjoituksia	31

REPÄISYJÄ KOULUARKEEN

Annantalon taidekeskus on kuulunut lastenkulttuurikeskusten valtakunnalliseen Taikalamppu-verkostoon sen perustamisesta, vuodesta 2003 lähtien. Yhtenä opetusministeriön Helsingille määrittämistä kehittämistehtävistä ovat olleet yläluokille, lukioille ja toisen asteen ammatillisille oppilaitoksille suunnatut kulttuurikurssit. Kulttuurikurssit ovat taidekasvatusta ja yleisötyötä yhdistävä opetusmetodi, jossa taidetapahtumien, asiantuntijaluentojen, taiteilijatapaamisten, keskustelujen ja työpajojen kautta tarkastellaan elämän eri ilmiöitä.

Kursseja on tuotettu vuodesta 1999 lähtien, mutta Taikalampun myötävaikutuksella toimintaa on voitu laajentaa ja vakinaistaa myös Kulttuuriasiainkeskuksen alueellisissa kulttuuritaloissa sekä lisätä kurssien saavutettavuutta erityisryhmien ja -luokkien parissa. Taikalampun toisena kautena, vuosina 2006–2008, keskeisenä tavoitteena oli voimaantumiseen tähtäävien työpajamenetelmien kehittäminen kulttuurikursseilla, sekä menetelmien toimittaminen oppaiksi ja saattaminen opettajien käyttöön.

Kulttuurikurssien draama-, kuvataide-, sanataide-, valokuva- ja videotyöpajoja ovat ohjanneet samat pedagogit kahden vuoden ajan. Tämän käytännön työn, tutkimuskirjallisuuden, itsearviointin, luentojen, oppilailta ja opettajilta saadun palautteen sekä toistensa ja muiden taiteilijoiden tai pedagogien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta he ovat kukin kehittäneet taiteenala-kohtaisen työpajamenetelmän, joka mahdollistaa oppilaille (ja miksei opettajalle itselleenkin) ehyttäviä ja voimauttavia, välillä valtaistaviakin kokemuksia.

Jokainen työryhmän pedagogeista päätyi persoonallisiin, toisistaan poikkeaviin työpajamenetelmiin. Tärkeä, yhteinen huomio kaikilla kuitenkin oli, että vaikka voimautuminen on henkilökohtainen prosessi ja siten ihmisestä itsestään kiinni, voidaan sitä edesauttaa luomalla luokkaan luotettava, turvallinen ja avoin ilmapiiri.

Yhteiseksi nimittäjäksi näille eri taideaineiden työpajamenetelmille annettiin Repäisyjä. Työpajassa opettaja irrottaa oppilaansa

ja irrottautuu myös itse tutuista kuvioista. Yhdessä heittäydytään hetkeksi kouluarjesta toisenlaisen työskentelyn pariin, jonka aikana (opettajakin) saa olla subjektiivinen, ja jossa omat asenteet, arvot, ajatukset, tunteet ja mielipiteet voi ja saa tuoda vapaasti esille. Draamaohjaaja Jaana Taskinen kuvaa prosessia seuraavasti: ”Nautin suunnattomasti siitä, että silmiäni edessä tapahtuu jotain ennalta sopimatonta ja odottamatonta – liikahdus, joka on kaikille läsnäolijoille yhtä aikaa uusi, jotakin luovaa.”

Tämän oppaan avulla jokainen opettaja voi omaksua voimauttavan draamatyöpajamallin, vaikkei aiempaa draamaopetuksen kokemusta tai taipumusta taiteen tekemiseen omaisikaan. Menetelmän oppii helposti hallitsemaan, ja se on mahdollista ja toivottavaa ottaa osaksi minkä tahansa oppiaineen opetustyötä.

Lämpimät kiitokset upealle voimatyöryhmällemme: Jaana Taskiselle, Ismo Kiesiläiselle, Heidi Koljoselle, Anne Rossi-Hortolle, Mikko Toiviaiselle ja Liisa Vilkkumalle, heidän syvällisestä ja sitoutuneesta paneutumisestaan tähän työhön. Kiitämme myös tiimissämme kehittämisvuosina työskennelleitä opiskelijajäseniä Karoliina Yli-Honkoa, Sanni Pajulaa, Antti Niemistä ja Anu Haapasta. Lopuksi kiitokset myös Teemu Mäelle, Kaisa Lekalle ja kaikille niille nimeltä mainitsemattomille, joiden myötävaikutuksella voimauttavat metodioppaat ovat nyt rikastuttamassa opettajien ja muiden nuorten kanssa työskentelevien opetusta ja arkea.

Rohkeutta ja iloa nuorten parissa työskenteleyn!

Kikka Hahtomaa

vastaava kulttuurikurssituottaja

Annantalon taidekeskus

”Nautin suunnattomasti siitä, että silmiäni edessä tapahtuu jotain ennalta sopimatonta ja odottamatonta – liikahdus, joka on kaikille läsnäolijoille yhtä aikaa uusi, jotakin luovaa.”

Jaana Taskinen

EHEYTTÄVÄN OPPIMISEN TIELLÄ

Opetushallituksen opetussuunnitelma perus- ja lukio-opetukselle (2003-2004) kannustaa koulutyöskentelyssä aineidenväliseen yhteistyöhön, eheyttävään oppimiseen. Tätä tavoitetta tukemaan on opetussuunnitelmassa määritelty oppiainekohtaisten tavoitteiden lisäksi kuudesta seitsemään eri aihekokonaisuutta, joiden sisältöjä tulisi oppiaineissa pyrkiä toteuttamaan.

Aihekokonaisuudet sisältävät ihmisenä kasvamisen, oman identiteetin ja kansainvälisyyden, viestinnän ja mediataitojen, osallistuvan kansalaisuuden, ympäristön ja kestävä kehityksen sekä tulevaisuuden, turvallisuuden ja teknologian aihealueita. Ne ohjaavat kouluopetusta kohti kokonaisvaltaisuutta. Niiden kautta pyritään kokonaisuuksien hahmottamiseen ja siihen, että opetuksessa voidaan samanaikaisesti käsitellä eri oppiaineiden sisältöjä.

Teemallisuus eheyttävän opetuksen apuna

Käytännössä tällainen tavoite toteutuu hyvin teemallisen opetuksen kautta. Oli teemana mikä elämän tai yhteiskunnan ilmiö tahansa: rakkaus, pahuus, katukulttuuri tai vaikkapa jokin historiallinen aihe, voidaan sitä lähestyä monialaisesti – ja monitaiteellisesti.

Kulttuurikursesityöskentely perustuu juuri tähän, jonkin teeman tutkimiseen monista eri lähestymiskulmista. Esimerkiksi pahuutta voidaan käsitellä siitä kertovan näytelmän, moraalia pohittavan asiantuntijaluennon ja kuvataidetyöpajan kautta, jolloin yhteistyötä voidaan tehdä äidinkielen, kuvataiteen ja uskonnon oppiaineiden välillä. Katukulttuuria tutkittaessa yhteistyössä voivat olla yhteiskuntaoppi ja musiikki tai ilmaisutaito. Rakkausteemaa pohdittaessa taideaineita ja äidinkieltä voi tulla täydentämään terveystieto. Mahdollisuudet ovat rajattomat.

Taide väylänä eheyttävään oppimiseen

Teemallinen työskentely tuo vaihtokäytännön yhteen tieto-, taito- ja taideaineita. Taide toimii välineenä tiedollisen oppimisen syventämisessä ja avaa sille aivan uusia portteja. Tieto on myös aina

mukana taiteellisessa työskentelyssä; taidetyöpajoissa ei puuhaila tai askarrella vaan käsitellään asioita taiteen keinoin, perehdytään niihin, pohditaan eri näkökulmia ja työstetään niitä.

Myös kulttuurikursseilla kehitetyt työpajamenetelmät, joita tämäkin opas esittelee, toimivat yli oppiainerajojen. Kuvataide-, valokuva tai videotyöpaja ei ole pelkästään kuvisopeille sovellettavaksi eikä draama- tai sanataidepaja pelkästään äidinkielen tunneille. Työpajakokonaisuuksilla on paljon annettavaa kaikille niistä kiinnostuneille opettajille. Ne osoittavat, että taide on oivallinen väline mitä moninaisempien asioiden käsittelemiseen.

Eheyttävä oppiminen jo ajatuksena kannustaa luovuuteen ja avaa mahdollisuuksia sen löytämiseen. Oppaan esittelemät työpajat kantavat mukanaan vielä yhtä valttia: niiden kautta opiskeluun voidaan tuoda voimauttavia elementtejä. Voimautumisen mahdollisuus, jos mikä, vastaa moniin kouluarjen haasteisiin.

Hanna Westerholm

kulttuurituottaja

Stoa Itä-Helsingin kulttuurikeskus

Opetussuunnitelman aihekokonaisuudet

YLÄLUOKAT

- ihmisenä kasvaminen
- kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- viestintä ja mediataito
- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
- turvallisuus ja liikenne
- ihminen ja teknologia

LUKIO

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurin tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä- ja mediaosaaminen

TAIDEKASVATUSMENETELMÄT JA VOIMAUTUMINEN

Mistä puhutaan, kun puhutaan voimautumisesta?

Voimautuminen on sisäisen voimantunteen kasvua, joka johtaa uudella tavalla myönteiseen suhteeseen ympäröivään todellisuuteen ja toimijuuteen siinä. Kun voimautumiselle luodaan suotuisia olosuhteita, olennaista on pyrkiä tilanteeseen, jossa toimijan itsemäärittelyoikeus voi vahvistua. Tässä itsemäärittelyn vahvistumisessa kytee voimautumisen mahdollisuus. Toiselle ei siis voi antaa saati pakkosyöttää vahvuutta. Hänen omalle voimalleen voi kuitenkin antaa tilaa, aikaa ja ravintoa.

Taiteellisen toiminnan kautta oma henkilökohtainen kokemus muuttuu toisten koettavaksi ja arvioitavaksi esitykseksi tai esineeksi. Oman kokemuksen tuominen julki on rohkea teko, jota rajoittaa helposti pelko ”väärin” tai ”naurettavasti” tekemisestä. Oman voiman löytämistä edeltääkin rohkeus kokeilla ilman epäonnistumisen pelkoa.

Taidekasvatuksellinen työskentely on voimauttavaa vain jos ohjaaja pystyy luomaan toiminnalle suotuisan, eli turvallisen, luottavaisen ja arvostavan ilmapiirin. Ohjaajan ja ohjattavan suhde ei voi olla pakottava tai rankaiseva, vaan toiminnan tulee perustua kannustavuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Onnistumisen kokemuksen syntyminen tarvitsee turvallisuuden ja arvostuksen lisäksi seurakseen myös haasteen. Voimautuminen onkin prosessi, jossa toimija saa kokemuksen ”näkyväksi tulemisesta” uudella tavalla myönteisessä valossa. Saamalla aikaan taiteellisen toiminnan tuloksia, joihin hän ei aiemmin uskonut kykenevänsä, nuori vahvistuu luottamaan entistä enemmän itseensä ja omiin voimavaroihinsa.

Voimauttava taidekasvatuksellinen menetelmä, jota tässä oppaassa kuvaillaan, on kolme vuotta kestäneen taiteellis-tutkimuksellisen työn tulos. Se ei ole oikotie onneen, vaan raami, jonka avulla opettajasta voi tulla voimauttavan taiteellisen toiminnan ohjaaja, tienviittä jokaisen ohjattavan itse käytävälle polulle.

Tiina Susiluoto
kulttuurituottaja
Annantalon taidekeskus

”Empowerment” – termistä pieni tiivis suomennos.

II DRAAMA VOIMAUTUMISEN VÄLINEENÄ

TEATTERIN MAHDOLLISUUDET

Ihmisenä kasvamisen opettelua teatterin keinoin

Q-teatterin yleisötyövastaavana olen saanut vuodesta 2004 lähtien tavata valtavan määrän oppilaita ja nähdä lukuisia kerrassaan mainioita nuorten tekemiä esityksiä. Olen useita kertoja nähnyt, kuinka jotakin tärkeää, ”ilmassa olevaa”, muuntuu jäsennellyksi, toisten ulottuville annetuksi konkreettiseksi ilmiöksi. Englantilainen teatteriohjaaja Peter Brook kirjoittaa kirjassaan Tyhjä tila näyttämöstä paikkana, jossa näkymätön voi näyttäytyä¹. Minulle tässä piilee teatterin tekemisen lähtökohta: teatteri ja näyttämö eivät ole ensisijaisesti arkkitehtuurin ja rakennustaiteen termejä eivätkä taiteen työläisten työpaikkoja tai valmiiden teatterikappaleiden esityspaikkoja. Teatteri on ihmisten mahdollisuus kokoontua yhteen tuodakseen näkyväksi jotain mikä on näkymätöntä ja pysyisikin näkymättömänä, mikäli sitä käsiteltäisiin keskustellen, kirjoittaen, piirtäen tai musisoiden.

Musiikista tai kuvataiteesta puhuttaessa ihmisille tulee ensisijaisesti mieleen taide, ei instituutio. Sana teatteri taas herättää ainakin nuorissa monesti mielikuvan teatteritalosta ja siellä esitettävistä esityksistä. Ehkä nuorten mielikuvan taustalla on osaksi se, että teatteria ja draamaa ei löydy opetussuunnitelmasta itsenäisenä oppiaineena. Jos teatteri ei ole tekemisenä tuttua, se etäännyttäväksi ajatuksissa pelkästään joidenkin siihen erikoistuneiden puuhaksi – vaikka teatterin tekemisellä olisi paljon annettavaa kaikille. Olenkin vahvasti sitä mieltä, että teatterin ja draaman tulisi sisältyä koulun oppisisältöihin. Toivoisin, että olisi olemassa oppiaine, joka kattaisi teatterin, draaman ja nykyisen ilmaisutaidon – joka olisi monimuotoista taiteen parissa työskentelyä, itseän ja kanssaihmissiin tutustumista, kulttuuriin kasvamista ja vaikuttamista.

Nuoret mieltävät kulttuurin usein joksikin sellaiseksi, mitä jotkut tuottavat ja toiset kuluttavat. Jokainen ihminen on kuitenkin maailmaan vaikuttava tekijä, ja tämä on asia, joka nuoren ihmisen on hyvä ymmärtää. Kulttuuri ei ole mitään ihmisen ulko-

puolelta tulevaa, annettua, vaan se tarkoittaa kaikkea sitä mikä kuuluu elinpiiriimme, kaikkea sitä mitä me ihmiset teemme. On tärkeää tutustua siihen ja tulla tietoiseksi siitä, miten me ihmiset toistemme kanssa kommunikoimme, mihin uskomme, mitä arvostamme ja niin edelleen. Se on myös politiikkaa, yhteisistä asioista kiinnostumista ja niihin vaikuttamista.

Kouluarjessa ei ole nykyisellään riittävästi tilaa yhdessä toimimiselle, ryhmadynamiikan ja vuorovaikutuksen kehittymiselle. Ihanteellista olisi – ja toivoisinkin – että jokaisen luokan luku- ja järjestykseen mahtuisi säännöllinen tunti, jonka aikana käsiteltäisiin juuri sen ryhmän asioita. Tarkasteltaisiin sitä, keitä juuri me olemme. Päämääränä olisi luoda ryhmän omaa kulttuuria. Tämän oppiaineen sisältö ei tulisi kaikille yhteisestä opetussuunnitelmasta käsin, vaan jokainen ryhmä loisi sen sisällön itse. Opettaja voisi osallistua sisällön luomiseen aktiivisesti, mm. tarjoamalla ryhmälleen sellaisia kokemuksia ja asioita pohdittavaksi, joita nämä eivät muuten tulisi kohdanneeksi. Tunnin tarkoitus olisi myös tutustua toisiin ryhmän jäseniin niin, että peruskoulun jälkeen voisi sanoa todella tuntevansa oman ryhmänsä. Oppiaineen sisältönä toimisi ryhmä itse.

Ihmisenä kasvamisen tavoite jää käytännön kouluarjessa helposti tiedollisten tavoitteiden varjoon. Kuitenkin ihmiseksi voi kasvaa vain toisten ihmisten kanssa, ja eniten ihmisyydestä oppii kun tutustuu lähimmäiseen ja sitä kautta myös itseensä. Koulu on yksi nuorten tärkeimmistä yhteisöistä, joten se on oivallinen paikka harjoittaa ihmisen kasvun ja yhdessäolon kysymyksiä. Kaikenlainen oppiminen vaatii aikaa ja uskallusta mennä syvemmälle vastaan tuleviin löytöihin, ja siksi näitä asioita olisi hyvä tarkastella läpi koko oppivelvollisuusajan.

Voimautuminen on vaikuttamista ja vaikuttamista

Minulla draamaopettajana on takanani muutamia kymmeniä pidempiä, esitykseen tähtääviä projekteja, joissa saman oppilasryhmän kanssa on harjoiteltu jopa vuoden päivät. Se on mahdollista-

nut oppilaisiin tutustumisen, heidän persoonansa ymmärtämisen ja henkilökohtaisen opettamisen. Luottamuksen ja uskalluksen kasvaessa on ryhmissä saatettu käsitellä hyvinkin henkilökohtaisia, jopa kipeitä asioita, jotka ovat työstettynä muuntuneet koskettaviksi teatterillisiksi kohtauksiksi. Prosessiin on käytetty tarpeeksi aikaa, ja sillä on saatu aikaan se, että oppilaat ovat sitoutuneet työskentelemään yhteistä päämäärää kohti. Tätä kautta esityksistä on tullut harkittuja, persoonallisia ja taiteellisesti omaleimaisia.

Olen huomannut, että lyhyissä draamatyöpajoissa nuorten esiintyminen noudattelee usein televisiosta tuttua ilmaisua, mikä on luonnollista, sillä sieltä nuorten esittämisen esimerkit ovat pääsääntöisesti peräisin. Uskon, että pitkien projektien lopputulosten korkeampi taiteellinen taso johtuu siitä, että asioita on käsitelty yhdessä monesta näkökulmasta ja mukaan valitut elementit ovat tekijöiden itsensä luomia ja hyväksymiä.

Toivoisin sydämestäni, että kaikilla peruskoululaisilla olisi mahdollista osallistua tällaiseen pitkäkestoiseen ja sitoutumista vaativaan prosessiin, jossa voisi tutustua itseen ja toisiin uudessa valossa. Soisin, että peruskoulun puitteissa tarjoutuisi tilaisuus nostaa esiin nuorille tärkeitä aiheita, joita kirkastettaisiin omalle yhteisölle näkyväksi jonkinlaisen esityksen muodossa. Tiedän, että tämä on haave, ja nykyisen opetussuunnitelman ja tuntijaon puitteissa mahdollista melko harvassa ryhmässä, muun kuin ilmaisutaidon oppituntien puitteissa. Silti toivon, että jokainen opettaja voisi lyhyiden työpajojen kautta tutustua oppilaisiinsa paremmin, ja antaa heille tilaisuuden näyttää itsestään muita puolia kuin mitä oppitunneilla normaalisti tulee esille. Jo kaksi oppituntia kestävässä työpajassa nuorten on mahdollista tehdä havaintoja itsestään, katsoa toisia uusin silmin, irrottautua hetkeksi tiedon omaksujan roolista ja tulla tiedon tuottajaksi, sekä laajentaa käsitystään ilmaisusta, esittämisestä ja jopa maailmankuvasta.

Vaikka asioiden emotionaalinen käsitteleminen on tuloksellisempaa ja oppilaiden esiintyminen rohkeampaa ja monipuolisempaa pitkissä projekteissa, pidän silti jokaisen lyhyenkin draamatyöpajan tähtäimenä – ja mahdollisuutena – elävän tilanteen luomista, siihen suostumisesta, sen katsomista ja siitä vaikuttamista. Vaikuttaminen tarkoittaa katsomista niin, että voi sanoa näkemästään

jotain. On tärkeää että nuori uskaltaa osoittaa että on nähnyt, ja kantaa siitä myös vastuun. Tavoitteena on välttää välinpitämättömyyttä, irtautua ajattelemasta etteivät asiat koske juuri minua. Voimautumisessa on nähdäkseni kyse juuri oman elämänsä subjektiksi tulemisesta. Subjekti-objekti- ja katsoja-katsottava -vastapareilla on helppo leikkiä teatterin keinoin ja niitä voi käsitellä draamaa apuna käyttäen.

Teatteri- ja draamatyöpajat leikkiin suostumisena

Teatteri- ja draamatyöpajat mahdollistavat taiteen keinoin monipuolisen asioiden käsittelyn kouluikäisten nuorten kanssa. Draamatyöpajan lähtökohta voi olla mikä tahansa. Olennaista on, että joukko ihmisiä kokoontuu yhteen ja keskittyy siihen mahdollisuuteen, että suostumalla leikkiin voi tapahtua jotain tärkeää. Nautin suunnattomasti siitä, että silmieni edessä tapahtuu jotain ennalta sopimatonta ja odottamatonta – liikahdus, joka on kaikille läsnäolijoille yhtä aikaa uusi, jotakin luovaa. Olen myös huomannut, että lyhyissäkin työpajoissa osa oppilaista oivaltaa tämän: kun he heittäytyvät tekemään jotain, he tekevät sen sekä itseltään että toisiltaan ennalta arvaamattomasti. Se on uskallusta, joka kehittyessään muodostuu itseluottamukseksi. On rohkeaa ottaa tilaa haltuun ennalta määrittelemättömässä ja nuorten tavallisia hierarkioita rikkovassa tilanteessa, ja erityisen rohkeaa on heittäytyä tuntemattomaan.

Itsevarmuus voi rakentua itsensä tuntemisesta ja itsensä hyväksymistä. Itseen täytyy tutustua tietäkkeen kuka on. Draamatyöpajoissa saadut kokemukset voivat olla yksi keino tutustua itseensä ja kokeilla omia rajojaan. Kokemusten kautta voi muuttua ja kehittyä – mutta mihinkään tiettyyn suuntaan, itselle vieraaseen tai vastenmieliseen, ei tarvitse kenenkään yrittää. Kun tunnistaa itsensä ja omat rajansa, kykenee myös iloitsemaan itsestään. Silloin pystyy todennäköisesti paremmin tuottamaan iloa myös toisille.

EVÄSTYSTÄ DRAAMAMETODIIN

Tavoitteena saada esille jotain toisille näytettävää

Peruskouluikäisten nuorten kanssa toteutettavien teatterityöpajojen keskiössä on mielestäni esille asettaminen ja asettuminen, katsominen ja näkeminen. Tarvitaan joku asia, joka on tarpeeksi tärkeä näytettäväksi muille, ja tarvitaan ne, jotka asian esittävät. Yhtä oleellista on, että on myös yleisö jolle asia esitetään. On äärimmäisen tärkeää, että vastaanottajat kunnioittavat esille asettujaa. Tietysti voidaan kysyä, onko mikä tahansa tarpeeksi tärkeää toisille näytettäväksi, tai voidaanko mitä tahansa esittää näyttämöllä. Esimerkiksi rasististen tai muulla tavalla vahvasti ideologisten kohtausten yhteydessä on taiteen etiikasta hyvä keskustella myös koululuokissa. Keskustelusta innostuneessa ryhmässä voidaan jatkaa pitkällekin pohdintoja siitä, mitä taide on ja kuka sen määrittelee.

Mutta miten sitten saadaan esille jotakin, mitä voisi toisille näyttää? Lähtökohdaltaan tilanne on yksinkertainen: tehdään olosuhteet otollisiksi taiteen syntymiselle. Taidekasvatuksessa hauskinta on se, että taide on se mikä kasvattaa; ohjaajan tulee vain huolehtia siitä, että tilanne ja puitteet ovat otolliset taiteelle tulla opettamaan. Kaikkein merkityksellisin tekijä siinä onnistumisen kannalta on, että työpajan ohjaajalla on aito halu toteuttaa työpaja, tahto nähdä ja kokea mitä ja miten oppilaat annettuja tehtäviä käsittelevät. On aivan sama ollaanko luokkahuoneessa, liikuntasalissa vai teatterilavalla. Ryhmän koolla ja oppilaiden valmiuksilla ei myöskään ole merkitystä –, mutta jos ohjaaja ei itse ole innostunut tutustumaan oppilaisiinsa, ei työpaja voi toimia.

Oman ajattelutavan havaitseminen, uusien ajatusten löytäminen ja niiden ilmaiseminen on yksi työpajan tärkeimpiä tavoitteita. Kysymykseen ”Mitä sinä ajattele?” on helppo vastata ”En tiedä”, jos ei ole tottunut kuuntelemaan omia ajatuksiaan. Yksi tai kaksi työpajaa ei tietenkään opeta kenellekään oman ajattelun ja mielihitteen omaksumisen välistä eroa tai omien ajatustensa vapaata ilmaisemista, mutta jotakin se voi aloittaa: halun tutustua itseensä. Itseen tutustuminen on aina heittäytymistä heikoille jaille: ”En tiedä miltä tämä tulee minusta tuntumaan tai kuinka selviän,

mutta siitä huolimatta kokeilen”. Haluan työpajoissa kannustaa oppilaita astumaan tyhjän päälle.

Kukaan ei voi etukäteen tietää onko jonkun luoma mielikuvitteellinen hahmo tai tilanne kiinnostava vai ei. En aina tiedä itsekkään osaanko, ja jos niin kuinka, jatkaa alkutilannetta mielekkäästi eteenpäin. Tartun vain johonkin missä tarttumisen mahdollisuuden näen, ja annan intuition viedä. Tätä haluan opettaa oppilaillekin: Tartu rohkeasti hetkeen ja anna mennä! Tärkeää on se, että uskaltaa asettua epävarmaan tilanteeseen ja näyttää muille mitä mielen sopukoista löytyy. Kukaan ei tule löytämään täsmälleen samaa asiaa, ja siksi jokaisen löytö on kiinnostava.

Näihin pieniin avauksiin ja löytöihin tarttumalla minä alan tehdä teatteria. Muutan teatteriksi ajatusten ja hahmojen törmäämisiä, tärkeitä, lähes pyhiä asioita, naurettavuuksia ja omituisia kysymyksiä. Kuinka tämä tapahtuu – siihen ei ole reseptiä. Ei kukaan voi tietää mistä ajatus milloinkin syntyy tai tulee. Onko minun ajatukseni minun? Eikö se synny näkemästäni, kokemastani, muistamastani? Mikä saa minut ajattelemaan juuri tätä juuri nyt? En minä sitä houkutellut esiin, vaan tuuli lennätti paperin eteeni, ja siitä tuli mieleeni että myrskysään aikaan ihmiset jäävät koteihinsa ja yhdessä talossa yksi tyttö kirjoittaa... Ja mitä sitten tapahtuu?

Siitä, miten asiat liittyvät toisiinsa ja alkavat muotoutua teatteriksi, en pysty sanomaan juuri mitään. Mutta siitä, miten oppilaita voi ”lämmitellä” tai houkutella huomiomaan omia mielikuviaan, minulla on muutama työpajan muotoon puettu harjoitusrykelmä. Olen hahmotellut neljä työpajamallia, jotka auttavat ohjaajaa lähestymään varsinaista tavoitetta.

Ei tarvitse osata, mutta on yritettävä tosissaan

Ensimmäinen haaste työpajassa on saada oppilaat kiinnostumaan siitä mitä tehdään. Voi olla välillä vaikeaa saada nuoret ottamaan tosissaan jotakin, mikä ei perustu ”oppivelvollisuuden järjelle” (”tämä pitää opetella koska se kuuluu opetussuunnitelmaan ja siitä on hyötyä tulevaisuudessa, vaikka en sitä itse vielä tiedäkään”) vaan ihmisten väliselle vuorovaikutukselle tässä ja nyt. Neljätoistavuotiaalle, joka haluaa tietää ”miksi meidän pitää

tehdä tällaista”, ei ole aina helppo sanoin perustella toiminnan hyötyä. Siksi oppilaat on saatava innostumaan.

Teatterin tekemiseen ja draamatyöpajoihin ryhtyessä on pajan ohjaajan uskottava siihen mitä ollaan tekemässä. Minun työpajoissani leikkiin ryhdytään, koska minua kiinnostaa miten oppilaat maailmaa hahmottavat, ja koska nautin tällaisesta tekemisen muodosta. Mitään välineitä ei tarvita, vain ihmisiä. Korostan edelleen: työpajojen tavoite on se, että ihmiset kokoontuvat yhteen ja ruokkivat toistensa mielikuvitusta; luovat yhdessä jotakin huikeaa mikä ilahduttaa heitä. Se tehdään vieläpä ilman mitään apuvälineitä tai laitteita tai valmiita sapluunoita. Ehkä on sanomattakin selvää, että nyky maailman tavaranpaljouden ja ulkopuolelta annettujen mielikuvien runsauden keskellä tällainen yksinkertainen ”puuhastelu” on todella tärkeää. Ryhtyessään leikkiin on mahdollisuus huomata että osaanhan minä, ja jos en yksin osaa niin kaveri auttaa. Yleensä pajassa on myös hauskaa. Silti tässä onnistumisen edellytyksenä on, että leikkiin ryhdytään tosissaan. Mitään ei tarvitse osata, mutta on yritettävä oikeasti.

Ohjaaja houkuttelijana

Ohjaaja on avainasemassa houkutellessaan oppilaita erilaisten kokemusten äärelle. Ohjaajan houkuttelijan asema korostuu mitä ujoimmista ja estyneemmistä oppilaista ryhmä koostuu. Pidän ruumiillista ja mielellistä kokemista työpajojeni lähtökohtana ja voimauttavana tekijänä. Ilman omakohtaista kokemista (keholaan tekemistä) ei voi tutustua itseensä. Koska pidän kokemista ja kokemuksen tiedostamista elintärkeänä niin ihmisenä kasvamisessa kuin teatterin tekemisessäkin, yritän työpajoissani houkuttella ja kannustaa oppilaita sellaisten kokemusten rajoille, joita he eivät normaalisti arjessaan etsi. Tämä on ollut ajoittain vaikeaa ja onnistunut vain osittain, sillä oppilailla on aluksi taipumus vierastaa koulun rutiineista poikkeavaa opetusta. Olen kuitenkin avoimesti kehottanut oppilaita heittäytymään kokeiluun mukaan ja miettimään vasta jälkikäteen onko tässä mitään järkeä.

Palautteesta

Merkittävin palaute draamatyöpajoissa syntyy itse tekemisestä. Suostumisen, innostumisen ja näkyväksi saattamisen kautta löytyy niitä voimauttavia elementtejä, joita taidetyöskentelyllä voidaan saavuttaa. Tämä tarkoittaa sitä, että tekemisen itsessään tulisi olla palkitsevaa. Mikäli näin ei ole, on ehkä hyvä miettiä onko draama tälle ryhmälle oikea itsetutkiskelun muoto. Jokaisen työpajan päätteeksi on hyvä antaa mahdollisuus keskustelulle; joku työpajaan osallistuneista haluaa ehkä sanallistaa kokemastaan jostain. Tehtävissä, joissa esiinnyttään toisille, on oleellista, että katsojat antavat palautetta esiintyjille. Näin he osoittavat nähneensä mitä toiset ovat tehneet, ja tehdystä ja nähdyistä voidaan keskustella. Olen kirjannut harjoitteiden yhteyteen tehtävänantoon tai palautteen antamiseen liittyviä huomioita, joista voi olla hyötyä työpajan ohjaajalle.

Tärkeintä on uskaltaa kokeilla – ja olla avoin kokemusten kirjolle

Pidän tärkeänä sitä, että oppilailta on mahdollisuus osallistua johonkin, mikä pakottaa heidät tavalla tai toisella aktiivisiksi. Harjoitteet ovat kokemuksellisia, ja silloin tulee väistämättä vastaan se, että ihmiset kokevat asioita eri tavoin. Harjoitteilla ei voida pyrkiä saamaan aikaan jotain tiettyä kokemusta. Ei voida siis lähteä liikkeelle siitä, että halutaan antaa oppilaille kokemus rohkeudesta ja valitaan siihen jokin harjoite, sillä se saattaa joskus saada aikaan rohkeuden sijaan hirvittävää pelkoa. Tämä tulee hyväksyä. Siksi työpajan ohjaajan tulee olla itse kokeillut harjoitteita omakohtaisesti, jotta hänellä on oma kokemus siitä, miltä voi tuntua harjoitetta tehdessä. Samalla hänen tulee kuitenkin olla tietoinen siitä, että jollekin kokemus voi olla täysin päinvastainen. Ohjaajan on oltava avoimin mielin liikkeellä ja valmis kohtaamaan erilaisia tilanteita.

Vaikka ohjaaja olisi kuinka valmistautunut, avoin ja innokas, on otettava huomioon, että aina ei voi onnistua. Taideteollisen korkeakoulun taidepedagogiikan emerita professori Inkeri Savan sanoin: ”Aina on mahdollista, että kokemusten erilaisuudesta syntyy enemmänkin vain hämmennystä ja sekaannusta kuin yhteistä

tanssia.”² Sava viittaa kirjassaan *Katsomme – näemmekö?* myös filosofi Juha Vartton ajatukseen siitä, että taiteen ja taidekasvatuksen keinot eivät ole mekaanisia ja toimintavarmoja, vaan alttiita kaikelle sille, mikä elämässä on arvaamatonta.³

Elämää ei voi hallita, mutta matkalle kannattaa lähteä. Mielikuvien aktivoiminen ja kuvittelu on helppoa kun annetaan mielekäs lähtökohta aloittaa. Kehotus miettiä mitä tahansa on yhtä vaikea aloitus kuin tyhjä paperi. Selkeä lähtökohta avaa mahdollisuuden kuvitella jotain, mikä on ainutlaatuista ja yksilöllistä. Tähän oppaaseen olen koonnut muutaman esimerkin, muutaman mahdollisen tavan toteuttaa oppitunteja, joiden tavoitteena on yksinkertaisesti rohkaista oppilaita kokemaan, tuntemaan, katsomaan, näkemään ja kuvittelemaan. Harjoitteita löytyy helposti lisää: omasta päästä, draamaoppaista ja kursseilta. Tärkeintä on, että niitä tekee.

1. Brook 1968/1972: 45

2. Sava 2004: 193

3. Sava 2004: 193, ks. myös Varto 2006: 154

III VOIMARESEPTI: DRAAMATYÖPAJAT

Esittelen seuraavassa neljä erilaista työpajakokonaisuutta, joiden harjoituksia voi yhdistellä luovasti uudelleen, mikäli se palvelee paremmin ryhmän tarpeita. Olen määritellyt jokaisen työpajan keston noin 20 oppilaan ryhmän mukaan, mutta ajankäyttö riippuu hyvin paljon ryhmän koosta ja persoonakohtaisista tekijöistä. Opettajan kannattaa lukea ohjeet ja vihjeet – ja sitten heittää kirja nurkkaan ja antaa mennä!

1. ALKEISHARJOITETYÖPAJA

Alkeisharjoitetyöpaja sisältää lämmittely- ja keskittymisharjoitteita sekä yksinkertaisia esiintymiseen ja tulkitsemiseen liittyviä harjoitteita. Näitä harjoitteita voi yhdistellä myös toisten työpajakokonaisuuksien alkulämmittelyiksi.

Työpajan kesto: 2x45 min

Tarvitaan luokkahuone ja tuolit. Tuolit asetetaan piiriin luokan keskelle. Tilaa jätetään liikkumiselle, jos suinkin mahdollista.

Työpajan harjoitteet:

Paikanvaihto

Kuka johtaa liikettä

Matkiminen ja ilmeen antaminen

Patsaat

Patsaskohtaukset

Loppukeskustelu

PAIKANVAIHTO

Paikanvaihto on lämmittely- ja keskittymisharjoitus. Tavoitteena on, että oppilaat unohtavat muut kouluasiat ja keskittyvät olemaan yhdessä ja kuuntelemaan toisiaan.

Tehtävä: Istutaan piirissä, jossa kaikille, yhtä lukuun ottamatta, on tuoli. Yksi oppilas seisoo piirin keskellä ja keksii jonkin asian, jonka perusteella istujien täytyy vaihtaa paikkaa. Esimerkiksi kaikki jotka ovat aamulla juoneet kahvia, vaihtavat paikkaa. Silloin jokainen jota määrittely koskee, nousee ylös ja kiirehtii toiselle tuolille. Keskellä oleva oppilas yrittää päästä istumaan jollekin vapautuvista tuoleista. Omalta paikaltaan lähdettyään sille ei saa palata samalla kierroksella takaisin (voidaan myös sopia että viereiselle paikalle ei saa mennä). Tätä jatketaan kunnes kaikki ovat kerran olleet piirin keskellä.

Huomioitavaa: Keskellä olevaa oppilasta voi jännittää asian keksiminen, mutta tehtävässä on matala onnistumiskynnys. Jos oppilaat ovat rohkeita, voidaan leikistä tehdä versio, jossa keskellä olijan täytyy ottaa vaihtoperusteeksi jotain, mikä koskee myös häntä itseään. Seisoja ei siis voi määrätä kaikkia joilla on pikkuveli vaihtamaan paikkaa, ellei hänellä itselläänkin ole pikkuveljeä. Mitä rohkeampia oppilaat ovat, sitä enemmän heitä voi kannustaa sanomaan asioita, joita muut eivät heistä tiedä. Näin oppilaat voivat kokeilla onko luokassa muita saman asian jakavia.

KUKA JOHTAA LIIKETTÄ

Tämä on keskittymisharjoite. Tavoitteena on keskittyä yhteiseen hetkeen ja luvalla katsella toisia hyvinkin tarkasti.

Tehtävä: Istutaan piirissä, kaikki nostavat kädet ylös ja joku oppilaista alkaa tehdä käsillään rauhallista liikettä, jota toiset peilikuvamaisesti seuraavat omilla käsillään. Tavoitteena on yhtäaikainen liike, jossa kaikki ovat keskittyneesti mukana. Yksi vapaaehtoinen poistuu luokasta, ja piiristä valitaan joku liikkeen johtajaksi. Hänen on kuitenkin tehtävä liikettä niin rauhallisesti, että muut pystyvät seuraamaan häntä samaan aikaan. Luokasta poistu-

Kuka johtaa liikettä

nut kutsutaan sisään kun liike on jo käynnissä. Hän asettuu piirin keskelle ja yrittää tarkkailemalla arvata kuka liikettä johtaa. Kun hän arvaa oikein, valitaan uusi luokasta poistuja ja liikkeen johtaja.

Huomioitavaa: Jos oppilaat ovat taitavia, heitä voi kannustaa käyttämään koko vartaloaan liikkeen tekemiseen. Silti liikkeitä on tehtävä kasvat piirin keskelle päin.

MATKIMINEN JA ILMEEN ANTAMINEN

Tavoitteena on edelleen keskittyä katsomaan tarkasti sitä, mitä toinen tekee, sekä rohkaistua tekemään tulkintoja toisten tekemisistä.

Tehtävä: Istutaan piirissä. Ohjaaja ottaa kasvoilleen jonkin ilmeen ja kääntää kasvonsa vieressä istuvaan päin. Tämän on kopioitava ilme, jonka jälkeen molemmat kääntävät kasvonsa piirin keskelle. Muut piirissä olijat arvioivat, ovatko ilmeet samanlaiset, ja ehdottavat korjauksia jos on tarpeen. Kun kopiointi on onnistunut, molemmat ”tipauttavat” ilmeen pois. Sitten äskeinen kopioija ottaa kokonaan uuden, oman ilmeen ja kääntyy seuraavana

piirissä istuvan puoleen, joka kopioi hänen ilmeensä, jne.

Kun piiri on käyty läpi, ohjaaja pyytää oppilaita miettimään jonkin ajatuksen tai lauseen, jonka voi kohdentaa toiselle. Esimerkiksi: ”Kuka luulet olevasi?” tai ”Thana nähdä!” Kun jokaisella on mielessään lause, ohjaaja kääntyy oman lauseensa kanssa vieressä istuvan puoleen, mutta ei sano lausetta ääneen vaan yrittää kommunikoida sen sanattomasti. Kun vieressä istuja on omasta mielestään käsittänyt mitä toinen yrittää sanoa, hän nyökkää. Seuraavaksi hän viestii samalla tavalla oman lauseensa piirissä seuraavalle, jne. Kun piiri on käyty läpi, puretaan lauseet ja tulkinat. Ensin tulkinnan tehnyt kertoo mitä hän ajatteli sanattoman viestin sisältäneen, ja lauseen ajattelijat kertoo miten lähelle tulkinta osui.

Huomioitavaa: Yhdessä voidaan keskustella tulkinnoista lisää. Mikä saattaa vaikeuttaa tulkintaa? Mitkä asiat voivat aiheuttaa jopa täydellisiä väärintulkintoja?

Matkiminen ja ilmeen antaminen

PATSAAT

Harjoitus tähtää mielikuvituksen käyttämiseen ja tulkintojen tekoon.

Tehtävä: Harjoite tehdään pareittain. Toinen parista on kuvanveistäjä / muotoilija ja toinen on savea. Ohjaaja antaa kaikille kuvanveistäjille tehtäväksi muotoilla paristaan patsas tietyllä aiheella (aihe voi olla mikä tahansa: ammatti, tunnettu henkilö tai vaikkapa jotakin abstraktimpaa kuten onnellinen ihminen). Patsaat käydään läpi ja huomioidaan niiden eroja ja yhtäläisyyksiä. Harjoitteen voi myös tehdä niin, että ohjaaja antaa jokaiselle kuvanveistäjälle yksilöllisen tehtävänannon, jolloin patsaita katsottaessa voidaan myös arvailla mitä toisten muovailemat patsaat esittävät. Seuraavaksi vaihdetaan parien rooleja: nyt patsas on kuvanveistäjä ja toisin päin. Harjoitetta voidaan tehdä niin kauan kuin se tuntuu mielekkäältä.

Huomioitavaa: Samastakin tehtävänannosta (esim. ”Muovailkaa rikollinen”) saadaan useita yksilöllisiä näkemyksiä. Voidaan myös tarkastella mitä mikäkin patsas muille kertoo. Onko patsas muo-

vailtu silloin kun rikollinen on tekemässä rikostaan? Mikä rikos mahtaa olla? Onko rikollinen pakenemassa vai vankilassa? jne.

PATSASKOHTAUKSET

Harjoite jatkaa rohkaistumista tulkintojen tekemiseen. Harjoituksessa korostuu ryhmätyön tekeminen ja yhteisen idean toteuttaminen.

Tehtävä: Harjoite tehdään 3-4 hengen ryhmissä. Ohjaaja antaa ryhmille tehtäväksi valmistaa ”valokuvan”, pysäytetyn kohtauksen tilanteesta, jossa tapahtuu jotakin vaarallista (tehtävänantoa voi muuttaa työpajan teeman mukaan). Kun kuvat on tehty, ohjaaja pyytää oppilaita painamaan mieleensä tämän valokuvan. Sen jälkeen tehdään toinen kuva, jossa samat henkilöt esiintyvät, mutta josta vaara on poistunut. Sitten ohjaaja pyytää tekemään yhden valokuvan näiden tilanteiden välistä, toisin sanoen kuvan, jossa näkyy miten alkutilanteesta päädytään lopputilanteeseen. Kun kaikkien kuvat ovat valmiita, katsotaan valokuvasarjat aloittaen ensimmäisestä vaaratilanteen sisältävästä kuvasta. Seuraavaksi nähdään tapahtumakuva ja viimeiseksi lopputilanne. Lopuksi keskustellaan siitä mitä kuvasarjassa tapahtui.

Patsaskohtaukset

Huomioitavaa: Sekä kuvasarjaa tehdessä että sitä katsottaessa huomiota kiinnitetään siihen mitä toiset tekevät ja miten minä sen tulkitseen. Voidaan myös puhua siitä miten tulkinnat syntyvät, millaiset kulttuuriset asiat niihin vaikuttavat, ja voisiko saman asian tulkita tosinkin.

Jos aikaa jää, voidaan kokeilla seuraavan työpajakokonaisuuden improvisaatioharjoitusta.

Alkeisharjoitetyöpaja on nimensä mukaisesti draamatyöskentelyn alkeet. Tavoitteena on tehdä tilanteesta rento ja hauska, jolloin leikin varjolla päästään tekemään huomioita itsestä ja toisista. Tästä voi jatkaa vaikka seuraavaksi esitettyyn työpajaan.

2. HAVAINNOSTA ESITYKSEKSI -TYÖPAJA

Havainnosta esitykseksi -työpaja on prosessinuomaisesti etenevä työpajakokonaisuus, joka koostuu toisiinsa liittyvistä harjoitteista. Havainnointiharjoitteiden kautta edetään dialogin rakentamiseen ja pienten esitysten valmistamiseen. On suositeltavaa, että ennen tätä työpajaa ohjaaja on teettänyt oppilailla muutamia alkeis- tai lämmittelyharjoitteita (esim. edellä kuvatusta työpajasta), tai että oppilaat ovat muilla tavoin tutustuneet ilmaisuharjoitteisiin.

Työpajan kesto:

Minimissään 3x45 min. Kokonaisuus pitenee kun siihen lisää lämmittelyharjoitteita. Työpajan kesto voi myös pitkittää jos ohjaaja haluaa antaa jollekin harjoitteelle enemmän aikaa.

Puitteet ja tarvikkeet:

Työpaja voidaan toteuttaa luokkahuoneessa, mutta ihanteellisin olisi hieman sitä suurempi tila (esimerkiksi koulun sali). Tarvitaan tuoleja, reipasta musiikkia, paperia ja kyniä.

Työpajan harjoitteet:

Oman huoneen kuvailu

Tarkkaile yksityiskohtaa ja kirjaa havaintosi

Roolihahmojen luominen

Mielikuvamatka

Dialogin kirjoittaminen

Irrotteluharjoitus

Improvisaatioharjoitus

Kohtauksen rakentaminen

Palaute

Huom!

Työpajassa havainnoinnin kohteena voi käyttää lähes mitä vain, mikä vetää tai ryhmää kiinnostaa. Työpaja on kuitenkin varmasti antoisampi osallistujilleen, mikäli oppilaat ovat innokkaita eivätkä vastusta itse tekemistä. Jos he ovat kiinnostuneita yllätykseen siitä, mitä oma mielikuvitus tuottaa, miten he itse maailmaa havainnoivat ja millaisia tulkintoja siitä tekevät, voi työpajasta syntyä kaikille moniulotteinen ja hedelmällinen kokemus.

OMA HUONE

Ensimmäisen harjoitteen tavoitteena on kasvattaa oppilaiden kykyä ilmaista itseään ja kertoa havainnoistaan toisille – ja huomioida, että ”todellisuuden” eli sen, mitä maailmasta havaitsee, sanallinen ilmaiseminen ei suinkaan ole aina helppoa.

Tehtävä: Ohjaaja antaa oppilaille tehtäväksi miettiä, kuinka kertoa toisille omasta huoneestaan niin, että siellä käymätön voisi kuvitella miltä siellä näyttää. Ohjaajan kannattaa kehottaa tarkkuuteen ja yksityiskohtaisuuteen (”120 cm leveä sänky” on tarkempi ilmaisu kuin ”iso sänky”) sekä välttämään pelkkää arvottamista tai omien mieltymysten esittelyä (”ihana matto” ei kerro itsestään). Noin kymmenellä lauseella oppilaat vuorotellen kertovat huoneestaan toisille. Jos ryhmä on kovin suuri, voidaan tehtävä tehdä myös parityönä. Tällöin kuunteleva oppilas voi piirtää huoneen paperille kertojan ohjeiden mukaan.

Huomioitavaa: Oman mielikuvan muuttuminen sanaksi ei välttämättä tarkoita, että sanalla tavoittaa sen mikä on oleellista. Voi sanoilla ylipäätään kuvata todellisuutta? Sanojen tavoittaessa kuulijan tapahtuu aina tulkintaa. Milloin tulkinta menee aivan pieleen? Mitä minimissään täytyy sanoa, että tulee ymmärretyksi? Harjoitteen päätteeksi on hyvä purkaa keskustellen sitä, minäkäläisiä huomioita sen aikana tehtiin. Näistä kysymyksistä voi lähteä liikkeelle ja laajentaa haluamaansa suuntaan:

- Oliko vaikeampaa kertoa huoneestaan kuin nähdä se mielessään?
- Entä oliko helpompaa toimia selittäjänä vai piirtää kuullun mukaan?
- Jos tehtävä tuntui vaikealta, niin miksi?
- Millaisia asioita on vaikea pukea sanoiksi ja miksi?

TARKKAILE YKSITYSKOHTAA JA KIRJAA HAVAINNOSTA

Harjoitteen tavoitteena on oppia katsomaan tarkkaan sekä havainnoida ja huomioida yksityiskohtia. Pienikin asia voi olla kiinnostava, ja pienestäkin asiasta riittää kerrottavaa. Harjoite vaatii keskittymistä ja ajatusten tarkentamista suppealle alueelle.

si aikaa, ja sillä on saatu aikaan se, että oppilaat ovat sitoutuneet työskentelemään yhteistä päämäärää kohti. Tätä kautta esityksistä on tullut harkittuja, persoonallisia ja taiteellisesti omaleimaisia.

Olen huomannut, että lyhyissä draamatyöpajoissa nuorten esiintyminen noudattelee usein televisiosta tuttua ilmaisua, mikä on luonnollista, sillä sieltä nuorten esittämisen esimerkit ovat pääsääntöisesti peräisin. Uskon, että pitkien projektien lopputulosten korkeampi taiteellinen taso johtuu siitä, että asioita on käsitelty yhdessä monesta näkökulmasta ja mukaan valitut elementit ovat tekijöiden itsensä luomia ja hyväksymiä.

Toivoisin sydämestäni, että kaikilla peruskoululaisilla olisi mahdollista osallistua tällaiseen pitkäkestoiseen ja sitoutumista vaativaan prosessiin, jossa voisi tutustua itseen ja toisiin uudessa valossa. Soisin, että peruskoulun puitteissa tarjottaisiin tilaisuus nostaa esiin nuorille tärkeitä aiheita, joita kirkastettaisiin omalle yhteisölle näkyväksi jonkinlaisen esityksen muodossa. Tiedän, että tämä on haave, ja nykyisen opetussuunnitelman ja tuntijaon puitteissa

mahdollista melko harvassa ryhmässä, muun kuin ilmaisutaidon oppituntien puitteissa. Silti toivon, että jokainen opettaja voisi lyhyiden työpajojen kautta tutustua oppilaisiinsa paremmin, ja antaa heille tilaisuuden näyttää itsestään muita puolia kuin mitä kyseisen aineen oppitunneilla normaalisti tulee esille. Jo kaksi oppituntia kestävässä työpajassa nuorten on mahdollista tehdä havaintoja itsestään, katsoa toisia uusin silmin, irrottautua hetkeksi tiedon omaksujan roolista tiedon tuottajaksi, sekä laajentaa käsitystään ilmaisusta, esittämisestä ja jopa maailmankuvasta.

Vaikka asioiden emotionaalinen käsitteleminen on tuloksellisempaa ja oppilaiden esiintyminen rohkeampaa ja monipuolisempaa pitkissä projekteissa, pidän silti jokaisen lyhyenkin draamatyöpajan tähtäimenä – ja mahdollisuutena – elävän tilanteen luomista, siihen suostumista, sen katsomista ja siitä vaikuttamista. Vaikuttaminen tarkoittaa katsomista niin, että voi sanoa näkemästään jotain. On tärkeää että nuori uskaltaa osoittaa että on nähnyt, ja kantaa siitä myös vastuun. Tavoitena on välttää välinpitämättömyyttä, irtautua ajattelemasta etteivät asiat koske juuri minua. Voimautumisessa on nähdäkseni kyse juuri oman elämänsä subjektiksi tulemisesta. Subjekti-objekti- ja katsoja-katsottava -vastapareilla on helppo leikkiä teatterin keinoin ja niitä voi käsitellä draamaa apuna käyttäen.

Teatteri- ja draamatyöpajat leikkiin suostumisena

Teatteri- ja draamatyöpajat mahdollistavat taiteen keinoin monipuolisen asioiden käsittelyn kouluikäisten nuorten kanssa. Draamatyöpajan lähtökohta voi olla mikä tahansa. Olennaista on, että joukko ihmisiä kokoontuu yhteen ja keskittyy siihen mahdollisuuteen, että suostumalla leikkiin voi tapahtua jotain tärkeää. Nautin suunnattomasti siitä, että silmiäni edessä tapahtuu jotain ennalta sopimatonta ja odottamatonta – liikahdus, joka on kaikille läsnäolijoille yhtä aikaa uusi, jotakin luovaa. Olen myös huomannut, että lyhyissäkin työpajoissa osa oppilaista oivaltaa tämän: kun he heittäytyvät tekemään jotain, he tekevät sen sekä itseltään että toisiltaan ennalta arvaamattomasti. Se on uskallusta, joka kehityksessään muodostuu itseluottamukseksi. On rohkeaa ottaa tilaa haltuun ennalta määrittelemättömässä ja nuorten tavallisia hierarkioita rikkovassa tilanteessa, ja erityisen rohkeaa on heittäytyä tunteuttamaan.

oppyttä

"Vihreängöninen suora putki syvästi hädissään. Sen näki selkeästi."

"Mitä sinua pelottaa? Tämön jälkeen et tunne enää mitään!"

"Terveä huilkaa putkea lähestyvä esine saavoi vilpottoman kumotensa."

"Veikkaa tehokkaat minut, ei ole ainoa! Puot pelokkain minut ja putkan damaa!"

"Voi sinä olet niin tärpeä, että jos lapsi sinut, muunkin ehkä aikunnen tuhantunt. Niitä lätkä kaikki neit ja kühkötä kaikki. Etkö ymmärrä? Tämä on vain hyväksi!"

"Mitä? En halua..."

"Putki aveli."

"Se on pakollista..."

"Terveä esine selitti."

"Onko?"

"Putki: kysyi kysyä antaa syvästi hädissä..."

"Putki: kysyi kysyä antaa syvästi hädissä..."

"Putki: kysyi kysyä antaa syvästi hädissä..."

"Putki: kysyi kysyä antaa syvästi hädissä..."

"Putki: kysyi kysyä antaa syvästi hädissä..."

Tehtävä: Harjoite toteutetaan yksin. Ohjaaja antaa oppilaille tehtäväksi etsiä jonkin yksityiskohdan ja tarkkailla sitä. Kohteen löydyttyä oppilas kirjoittaa ylös havaintonsa siitä. Yksityiskohdan etsimisalue voi olla koko koulu, koulun piha, luokkahuone tai mikä tahansa kohde, jota voi tarkkailla näköhavainnoin. Kun oppilaat ovat löytäneet kohteen, he rajaavat sen (esim. 1x1 m kokoisen alueen, ei kokonaista maisemaa), ja kirjaavat mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja tarkasti ylös mitä näkevät.

Huomioitavaa: Havainnoinnin kohde voi olla muutakin: novelli, historiallinen ajankohta, vieras maa tms. Tärkeintä on rajata kohde niin, että oppilas ei turhaudu liian laajan aineiston edessä. Harjoitteeseen käytettävä aika riippuu valitusta kohteesta. Mitä laajempi aineisto on, sitä enemmän aikaa tutustumiseen luonnollisesti menee, mutta kannattaa kehottaa oppilaita etsimään kohteesta jotakin oikeasti kiinnostavaa.

ROOLIAHMOJEN LUOMINEN

Tehtävän tavoitteena on tarttua johonkin realistiseen havaintoon ja kasvattaa siitä mielikuvituksen avulla kuvitteellinen hahmo.

Tehtävä: Jatketaan yksilötyöskentelyä. Jokainen oppilas valitsee tarkkailemastaan yksityiskohdasta jonkin elementin. Elementti voi olla konkreettinen (puu, lasi, roska tms.) tai abstraktimpi (pu-nainen, läpinäkyvä, sumu tms.). Oppilas miettii millainen roolihenkilö valittu elementti olisi. Oppilaat kirjaavat paperille ylös roolihenkilön ominaisuuksia (vanha vai nuori, mies, nainen vai ihminen ensinkään, millainen luonne hänellä on jne.) Kannattaa korostaa, että hahmojen ei tarvitse olla ihmisiä. Hahmot ovat kuitenkin eläviä, ja niillä on fyysisiä olottuvuuksia (esim. roska voi liikkua nopeasti ja puhua sihisten). Oppilaat voivat myös piirtää luonnokset hahmoistaan.

MIELIKUVAMATKA

Mielikuvitusmatka on itsenäinen keskittymisharjoite.

Tehtävä: Ohjaaja johtaa mielikuvamatkaa, oppilaat kuuntelevat ja keskittyvät kuvittelemaan. He laittavat silmänsä kiinni ja keskittyvät näkemään edellisessä tehtävässä luomansa roolihahmon mielessään. Ohjaaja kertoo, että jokaisella oppilaalla on tapaaminen hahmonsä kanssa. Ohjaaja johdattelee mielikuvamatkaa:

- Missä oppilas ja hahmo tapaavat? Miltä tapaamispaikassa näyttää? Onko siellä muita? Mitä ääniä kuuluu?
 - Kun oppilas ja hahmo tapaavat, miten he tervehtivät?
 - Hahmo kertoo, että haluaa näyttää itselleen tärkeän paikan oppilaalle. He lähtevät matkaan. Kuinka paikkaan matkustetaan? Mennäänkö jollain kulkuvälineellä? Onko paikka Suomessa vai jossain muualla?
 - Ohjaaja pyytää pysähtymään jonnekin matkan varrelle oman hahmon kanssa: Millainen on tunnelma siellä? Millaisia tuntemuksia oppilaalla on?
 - Lopulta he päätyvät hahmon viemään paikkaan. Miltä siellä näyttää? Jos oppilas katsoo suoraan eteensä, mitä hän näkee? Entä jos kurkistaa vasemman olkansa yli, mitä siellä näkyy? Entä oikealla puolella ja takana?
 - Kun he ovat hetken katselleet paikkaa, hahmo kertoo, miksi on oppilaan sinne tuonut.
- Kun syy on kerrottu, oppilaat voivat avata silmänsä ja palata työpaikatilaan.

DIALOGIN KIRJOITTAMINEN

Harjoitellaan tilanteen luomista kahden hahmon välille.

Tehtävä: Mielikuvamatkan jälkeen jokainen oppilas kirjoittaa dialogin eli vuoropuhelun luomansa roolihahmon ja jonkin toisen hahmon välille. Dialogissa voi käyttää hyväksi mielikuvamatkalla syntynyttä aineistoa, sen voi sijoittaa matkalla käytyyn paikkaan tai sen avulla voi kertoa hahmolle tärkeästä asiasta. Dialogi voi yhtä hyvin syntyä roolihahmon ja jonkun mielikuvitteellisen henkilön (esim. hahmon kaveri, äiti tai omatunto) välille vaikkapa arkiseen tilanteeseen.

Esimerkki työpajassa syntyneestä, 8.-luokkalaisen kirjoittamasta dialogista, kts. viereinen sivu.

Huomioitavaa: Tämän tehtävän jälkeen suosittelemme pitämään tauon. Kun oppilaat palaavat työpajaan, jatketaan hieman fyysisemmillä

Improvisaatioharjoitus: "Seis!"

harjoitteilla, ja palataan näihin kirjallisiin tuotoksiin myöhemmin.

IRROITTELUHARJOITUS

Irroitteluharjoitus on hyvä lämmittelyharjoite, jossa kannustetaan rohkeasti heittäytymään. Harjoitteessa ollaan myös toisten katsottavana, mutta kukaan ei joudu lavalla yksin silmätikuksi vaan tehtävässä "esiinnyttään" samanaikaisesti.

Tehtävä: Tilaan on sijoitettu sikin sokin puolet vähemmän tuoleja kuin osallistuvia oppilaita. Yksi tuoleista on merkitty esim. teipin palalla. Ohjaaja soittaa musiikkia, ja kaikki liikkuvat ympäri tilaa. Kun musiikki loppuu, oppilaat istuutuvat lähimmälle tuolille. Merkittyyn tuoliin istuva sanoo ääneen ensimmäisen sanan, joka hänelle tulee mieleen. Sana voi olla mikä tahansa, mutta sen on oltava ymmärrettävää kieltä. Ilman tuolia jääneet oppilaat alkavat heti "olla" fyysisesti, liikkeellisesti ja äänellisesti sitä, mitä on sanottu. Tärkeintä on ottaa kiinni ensimmäisestä mielikuvasta. Jos merkitylle tuolille istuva sanoo "pesukone", kaikki ryhtyvät pesukoneiksi oman näkemyksensä mukaan. Tuolille istuja voi sanoa myös esim. "keltainen", jolloin kaikki alkavat olla keltaisia, mitä se sitten ikinä onkin.

Kun oppilaat ovat hetken aikaa ilmentäneet sanaa, musiikki laiteetaan taas soimaan ja kaikki lähtevät liikkeelle tilassa. Harjoitetta jatketaan tarpeelliselta tuntevan ajan. Tarkoituksena on irrotella ja lämmitä sekä fyysisesti että mielellisesti.

Huomioitavaa: Kukaan ei tiedä kuinka pesukonetta tai keltaista näytellään "hyvin" tai "oikeasti", mutta heittäytymällä tekemään jotain saattaa ilahtua omasta ja toisten mielikuvasta. Ohjaajan kannattaa suoraviivaisesti kehottaa heittämään estot ja järki narikkaan ja kannustaa oppilaita hulluttelemaan.

IMPROVISAATIOHARJOITUS

Improvisaatioharjoitus on ennen kaikkea uskalluksen ja heittäytymisen sekä vastaanäyttelijän kuuntelemisen harjoitus.

Tehtävä: Asetetaan kaikille tuolit puoliympyrään. Ohjaaja pyytää kahta oppilasta jäämään "lavalle" ja antaa heille toiminnallisen tehtävän. He voivat olla esimerkiksi kalastajia veneessä. Toiminta

ja henkilöt (ketä tässä kohtauksessa on ja mitä he tekevät) voivat olla myös yleisönä olevien oppilaiden keksimiä. Ohjaaja korostaa, että tärkeintä on tapahtuminen – että oppilaat antavat kohtauksessa asioiden tapahtua. Jos lähtökohtana ovat em. kalastajat veneessä, niin mitä kaikkea voi tapahtua? Onki voi tarttua kiinni tai koukku voi osua johonkin. Mitä siitä seuraa? Airo voi tippua ja sitä tavoitellessa vene kaatuu jne. Kohtauksessa saa puhua, mutta tärkeintä on se, että asioita tapahtuu ja näyttelijät toimivat.

Kun kohtaus on jatkunut hetken aikaa, ohjaaja huutaa ”Seis!”, ja esiintyjät jähmettyvät siihen asentoon, missä juuri sillä hetkellä ovat. Yleisöstä tulee seuraavana vuorossa oleva oppilas, joka poistaa toisen näyttelijöistä lavalta. Hän katsoo lavalle jäänyttä näyttelijää ja miettii mitä hänelle tästä tulee mieleen. Kuka tämä voisi olla, ja mitä voisi olla tapahtumassa? Hän aloittaa aivan uuden kohtauksen, johon lavalla oleva näyttelijä yhtyy. Jälleen korostetaan toimintaa, ei pelkkää puhetta. Kun uutta kohtauksia on näytelty hetken aikaa, ohjaaja huutaa ”Seis!” ja seuraava oppilas yleisöstä poistaa lavalta toisen näyttelijän ja jatkaa itse uutta

kohtausta. Harjoitetta jatketaan niin kauan kuin tarpeellista; toki olisi hyvä, että kaikki oppilaat pääsevät lavalle ainakin kerran. Ketään ei kuitenkaan tule pakottaa vastoin tahtoaan.

Huomioitavaa: Oppilaita voi muistuttaa improvisaation perussäännöstä: Älä tyrmää! Se tarkoittaa, että omia tai kaverin ideoita ei tyrmätä, vaan ne otetaan ilolla vastaan ja toimintaa jatketaan niiden pohjalta. Jos esimerkiksi toinen kalastajista tiputtaa airon, toinen EI sano: ”Ethän tiputtanut, siinähan se on sinun kädessäsi”. Sen sijaan kalastajakaveri ottaa airon tippumisen totena, ja alkaa hamuta pudonnutta airoa vedestä, jolloin koko vene voi keikahtaa nurin, kalastajat joutuu veden varaan jne...

Toinen olennainen päämäärä tässä harjoitteessa on kiinnittää huomiota kohtauksen tapahtumaluonteeseen. Kohtaus etenee tapahtumien ja toiminnan kautta, ei pelkän puheen. Tämä kannattaa sanoa ääneen, sillä usein tottumattomat improvisoijat saattavat jähmettyä paikalleen seisomaan ja puhumaan. Tällöin harjoite ja kohtaus eivät tunnu etenevän eikä näyttelijöiden välil-

le synny tilannetta. Niinpä oppilaita kannattaa kannustaa antamaan asioiden tapahtua, sillä fyysinen liike ja toiminta vapauttavat myös mielikuvitusta.

KOHTAUKSEN RAKENTAMINEN JA PALAUTTEEN ANTAMINEN

Rakennetaan ja esitetään pienryhmissä kohtaukset jokaisen omien hahmojen pohjalta. Opetellaan toisten esitysten katsomista ja niistä palautteen antamista. Keskustellaan pajasta kokonaisuudessaan.

Tehtävä: Oppilaat jakautuvat kolmen hengen ryhmiin ja kertovat aiemmassa tehtävässä luomistaan roolihenkilöistä. He lukevat dialoginsa toisilleen. Dialogeja ja hahmoja lähtökohtana käyttäen he suunnittelevat yhteisen kohtauksen, jonka he toteuttavat. Kaikkien roolihahmot ja dialogit voidaan sulattaa joko yhdeksi tarinaksi tai jonkun dialogi voidaan valita lähtökohdaksi, mutta silloinkin toisten luomia roolihenkilöitä tuodaan mukaan kohtaukseen.

Samoin kuin edeltävässä improvisaatioharjoituksessa, kannattaa ohjaajan jälleen korostaa kohtauksen tapahtumaluonnetta. Kohtaus alkaa jostain, siinä tapahtuu jotain ja se päättyy johonkin. Esitystavan voi valita itse; jotkut voivat esittää nukketeatteria tai varjoteatteria, toiset tehdä kohtauksen itse näytellen. Myös esityspaikan voi valita niin, että se palvelee parhaiten esityksen muotoa. Kun ryhmä on päättänyt ketä kohtauksessa on, mitä siinä tapahtuu ja miten se esitetään, kannattaa harjoitteluaikaa varata vielä noin 10 min. Ohjaaja kannustaa oppilaita harjoitteluun kohtauksen kerran läpi, jotta kaikille on varmasti selvää missä järjestyksessä asiat tapahtuvat. Lopuksi kohtaukset esitetään toisille ryhmille.

Huomioitavaa: On tärkeää huomioida, että kun yksi ryhmä esiintyy, toiset kunnioittavat esiintyjä ja suovat heille esiintymisrauhan. Katsomossa myös keskitytään katsomaan esitystä niin, että siitä voi jälkepäin antaa palautetta. Palautetilanne voidaan järjestää joko jokaisen kohtauksen päätteeksi, tai katsoa kaikkien ryhmien kohtaukset ja keskustella vasta sitten. Palautetilanteessa kysytään yleisöltä miten he esitystä tulksivat, mitä siinä heidän mielestään tapahtui, miksi, ja mitä esityksellä haluttiin kenties sanoa.

Voidaan myös antaa palautetta hyvä-huono -akselilla, mutta oma henkilökohtainen mieltyminen ei saa olla ainoa palautteen muoto. Kriittikkä annettaessa yritetään perustella näkemys ja puhutaan siitä laajemmin. Jos jokin asia jäi epäselväksi tai ei miellyttänyt, etsitään siihen syitä yhdessä. Pelkkä tuntemus ("Musta se ei ollut hyvä") ei riitä.

Kun kaikista kohtauksista on annettu palautetta ja niistä on keskusteltu, on hyvä vielä pohtia koko työpajakokonaisuutta. Oppilailta voi esimerkiksi kysyä:

- Mitä olet mielestäsi työpajan aikana oppinut?
- Onko jokin tehtävä tuntunut hankalalta, ja jos, niin miksi?

Riippuu täysin ryhmästä millaisiin keskusteluihin tästä päästään.

Huom!

Lähdettäessä muokkaamaan valittua aihetta esityksen muotoon oppilaita on hyvä kannustaa tutkimaan erilaisia esittämisen tapoja ja olemaan niistä tietoisia:

- Onko ilmaisu televisiosta oppittua vai voisiko ilmaista jotenkin toisin?
- Voiko esityksen esittää muussa kuin realistisessa tyylilajissa?
- Voiko tyylilajeja sekoittaa, jos se palvelee tarinan kerrontaa tai esityksen tavoittelemaa vaikutusta?
- Elokuvista ja tv-sarjoista tutut leikkaukset, kohtausten vaihdot ja aloitukset eivät luokkahuoneteatterissa ole konkreettisesti mahdollisia; siispä kuvittelemeko kaikki tähän kohtaan pimennyksen, vai voisivatko esiintyjät ajatella kohtauksen alun tai lopun toisin?

3. ESITYKSEEN, TAPAHTUMAAN TAI ILMIÖÖN LIITTYVÄ TEEMALLINEN TYÖPAJA

Tämän työpajan lähtökohtana on jonkin ulkopuolisen tekijän valmis teos, esimerkiksi teatteriesitys, ja sen käsitteleminen oppilaiden kanssa. Työpajaesimerkeissäni kerron näytelmän työstämisestä, mutta samaa metodia voi hyvin soveltaa mihin tahansa teokseen: elokuvaan, kirjaan, taidenäyttelyyn jne. Myös esimerkiksi historian tapahtuma tai elämän ilmiö voi toimia lähtökoh- tana työskentelylle.

Työpajan kesto:

noin 2x45min.

Tarvitaan:

Käsiteltävä esitys tai teos.

Harjoitteita varten esitykseen liittyviä repliikkejä tai esityksestä nouseva teema.

Työpajan kulku:

Opettajan ennakkovalmistelut: esityksen katsominen / teokseen tutustuminen.

Näytelmän taustoitus ja keskustelu.

Harjoitteet:

hahmon kautta lähestyminen tai teeman kautta lähestyminen.

Lisäksi:

Esityksen katsominen oppilaiden kanssa ja siitä keskusteleminen.

ENNAKKOVALMISTELUT

Työpajan ennakkovalmisteluihin kuuluu, että opettaja on nähnyt esityksen tai tutustunut käsiteltävään teokseen ennen kuin siihen paneudutaan oppilaiden kanssa. Hän miettii teoksen avautumiseen liittyviä ongelmia nuorten näkökulmasta ja päättää työpajan teeman sen perusteella.

- Kertooko esitys esimerkiksi ajasta, jota nuoret eivät ole eläneet?
- Millaisia historiallisia viittauksia siinä on, millaisiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin tapahtumat sijoittuvat?
- Opettaja voi myös mahdollisuuksien mukaan kertoa omakohtaisia tarinoita esityksen ajasta tai paikasta.
- Näkökulmia voi avata lisäksi taiteellisesta vaikutelmasta käsin (esityksen genre, tyyli, tematiikka, esiintyjät / roolihahmot, konteksti, käytetyt teatterilliset keinot jne.).

Tärkeintä esittelyssä on esityksen / tapahtuman / ilmiön taustoitaminen, jotta se muuttuisi oppilaille ymmärrettäväksi.

TEOKSEN TAUSTOITUS

Q-teatterissa on viime vuosina esitetty näytelmiä, joiden tapahtuma-aika on liittynyt toiseen maailmansotaan ja Saksaan (Hitlerin kellonsoittaja, Peltirumpu). Tämä tematiikka on sopinut hyvin yläluokkalaisten ja lukiolaisten opetussisältöihin, ja niinpä näytelmiä on käsitelty myös kulttuurikurssien draamatyöpajoissa.

Jotta oppilailla olisi mahdollisuus ymmärtää esityksen maailmaa, tapahtumia ja roolihenkilöiden toimintaa, olen alustanut näytelmiä pitämällä lyhyen historian luennon esityksen kannalta olennaisiin tapahtumiin liittyen. Tätä kautta laaja historiallinen ajanjakso on konkretisoitunut esityksen kautta eläväksi tapahtumiksi, joiden historialliset ja kulttuuriset viittaukset on etukäteen tehty oppilaille ymmärrettäviksi.

ESIMERKKI 1: JUUTALAISTEN KANSANMURHA

Fiikka Forsmanin ohjaamassa Peltirummussa (2008) esiintyi juutalaisen lelukauppiaan Sigismund Markusin hahmo. Q-teatterin näyttämöversiossa hänen juutalaisuutensa tuli esille ainoastaan

puvustuksellisella viittauksella: roolia esittäneellä näyttelijällä oli päässään kipa. Uskon, että useammalta oppilaalta tämä viittaus olisi jäänyt huomaamatta, ellei asiaa olisi käsitelty etukäteen. Lelukauppiiaan kohtalon kautta avautui kuitenkin mahdollisuus käsitellä yhtä oleellista toiseen maailmansotaan liittyvää ulottuvuutta, juutalaisten kansanmurhaa.

ESIMERKKI 2: LAMA-SUOMI

Heikki Kujanpään ohjaaman Kauppamatkustajan syntymä -esityksen (2007) maailmaa lähestyimme myös historiallisesta näkökulmasta. Tämän esityksen kohdalla nostin esille päähenkilöt ja heidän elämänsä vuodesta 1986 (jolloin he olivat teini-ikäisiä, 13–14-vuotiaita) uuden vuoden yöhön 2000. Taustoitin tarinaa kertomalla yhteiskunnallisista muutoksista Suomessa tuohon aikaan. Luin myös näytelmän käsikirjoituksesta monologin, joka oli mielestäni näytelmän avainkohtaus. Tämän jälkeen keskustelimme oppilaiden kanssa monologin esille nostamista teemoista:

- Miksi tehdään työtä?
- Onko mikä tahansa työ arvokasta?
- Onko työ, josta saa paljon rahaa, arvokkaampaa kuin joku muu työ?
- Mitä on ahneus ja onko se oikein
- jne.

DRAAMAHARJOITTEIDEN KAUTTA TEOKSEN MAAILMAAN

Teoksen yleisen taustoituksen jälkeen siirrytään yksilöllisempään taustan miettimiseen, yritykseen hahmottaa elämäntilanteita ja ihmissiä. Teosta voidaan lähestyä esimerkiksi henkilön tai teeman kautta.

Tehtävä 1: HENKILÖN KAUTTA LÄHESTYMINEN

Oppilaille jaetaan näytelmän käsikirjoituksesta irrotettuja repliikkejä ja pyydetään heitä miettimään, kuka repliikin sanoo ja missä tilanteessa. Jokainen keksii itsenäisesti:

- roolihahmon iän, nimen, luonteen
- hahmon elämäntilanteen, toiveet, pettymykset jne.

- tilanteen, jossa repliikki sanotaan. Mitä on juuri tapahtunut? Kenelle tämä henkilö sanoo asiansa, ja vastataanko hänelle jotain?

Kun kaikilla on valmiina henkilö ja tilanne, ohjaaja pyytää tekemään roolihenkilöstä fyysisen. Jokainen kokeilee kuinka henkilö kävelee ja istuu, millainen ryhti tällä on jne. Kun oppilaat ovat löytäneet hahmoilleen fyysisen ilmaisuuden ja olemuksen, käydään nämä vuorotellen läpi niin, että oppilaat esiintyvät itse luomiinaan roolihahmoina. Ohjaaja ja toiset oppilaat kyselevät roolissa olevalta oppilaalta henkilökohtaisia kysymyksiä, ja oppilas vastaa roolinsa mukaan.

Tehtävä 2: TEEMAN KAUTTA LÄHESTYMINEN

Toinen mahdollisuus on valita teoksen aiheistosta yksi teema, jonka pohjalta oppilaat luovat roolihahmot. Jos teos käsittelee esimerkiksi pelkoa, voidaan pohtia:

- Mitä kaikkea ihminen voi pelätä?
- Ovatko vanhuksen pelon kohteet samanlaisia kuin pienen lapsen?
- Mitä konkreettista ja mitä abstraktia voi pelätä?
- Voiko joku pelätä jotain sellaista, mitä sinä itse et pelkää? Entä jotain samaa?

Jokainen valitsee jonkin pelon aiheen. Voidaan lähteä myös siitä, mitä itse pelkää tai on joskus pelännyt. Sen jälkeen ohjaaja pyytää miettimään henkilöä, joka pelkää.

- Kuka hän on?
- Minkä ikäinen hän on?

Henkilö suunnitellaan itsenäisesti ja siitä tehdään fyysinen hahmo samalla tavalla kuin edellisessä esimerkissä.

Mietitään vielä henkilön pelkoa:

- Onko pelolle jokin syy?
 - Onko tapahtunut jotakin, jonka jälkeen henkilö on alkanut pelätä?
 - Alkaako hän pelätä aina tietyssä tilanteessa tai paikassa?
- Lopuksi tehtävä puretaan samalla tavalla haastatteleamalla kuin

edellisessä esimerkissä. Kun oppilaat ovat löytäneet hahmoilleen fyysisen ilmaisun ja olemuksen, käydään nämä vuorotellen läpi niin, että oppilaat esiintyvät itse luominaan roolihahmoina. Ohjaaja ja toiset oppilaat kyselevät roolissa olevalta oppilaalta henkilökohtaisia kysymyksiä, ja oppilas vastaa roolinsa mukaan.

ESITYS JA SEN PURKU

Keskustelujen ja harjoitteiden jälkeen esitys katsotaan yhdessä. Sen jälkeen on hyvä järjestää myös purkukeskustelu, jossa keskustellaan lisää esityksen teemoista sekä oppilaiden tunnelmista ja katsomiskokemuksesta.

4. AIHELÄHTÖINEN TYÖPAJA

Tämän työpajakokonaisuuden lähtökohtana on laajempi teema, jota voidaan käsitellä draamatyöpajassa omakohtaisen tekemisen ja kokemisen kautta. Tämän tyyppisiä pajoja on toteutettu mm. kulttuurikursseilla, jossa kurssikohtaiseen ohjelmaan on kuulunut draamatyöpajojen ohella museokäynti, elokuvia, luento sekä tanssi- tai teatteriesitys.

Esittelen työpajakokonaisuuden, joka jakautuu kahteen työpajakertaan. Yhden työpajan kesto on noin kaksi oppituntia. Suosittelen, että aihetta käsitellään muutenkin kuin työpajojen kautta, jolloin siihen tulee useita lähestymiskulmia. Seuraavassa työpajaesimerkissä aiheena on pelko, mutta ohjaaja voi muokata harjoitteita valitsemansa aiheen mukaisiksi.

Työpajan kesto:

noin 4x45min.

Tarvitaan:

kyniä ja paperia

luokkahuonetta suurempi tila

Toista työpajakertaa varten ohjaajan tulee kirjoittaa lyhyitä repliikkejä.

Työpajan kulku:

1. työpajakerta

ITSENSÄ ESITTELEMINEN

SOKEAN KULJETUS

PELOTTAVAN TILANTEEN KUVAILU

PELOTTAVA PAIKKA

2. työpajakerta

MURHAAJA

PATSASKOHTAUKSET

REPLIIKEISTÄ KOHTAUS

KOHTAUKSEN RAKENTAMINEN JA PALAUTTEEN
ANTAMINEN

Näiden draamatyöpajojen tärkeä lähtökohta on kokemus, kokeminen ja tunteminen. Työpajojen tavoitteena on tutkia erilaisia pelon tuntemuksia, niitä synnyttäviä tilanteita ja ilmiöitä sekä pelon vaikutusta ihmisen käyttökseen. En suosittelisi tätä työpajaa kovin nuorille oppilaille, sillä kokemusharjoitukset vaativat keskittymiskykyä toimiakseen.

1.työpajakerta:

ITSENSÄ ESITTELEMINEN

Harjoituksen tavoitteena on huomioida omia esiintymiseen liittyviä pelkoja ja jännitystä. Samalla katsojan asemassa olevat voivat tehdä havaintoja esiintyjästä.

Tehtävä: Istutaan puolikaareissa. Jokainen oppilas kävelee vuorollaan toisten eteen ja sanoo oman nimensä. Samalla hän huomioi miltä hänestä tuntuu, ja muut oppilaat tekevät havaintoja esiintyjästä.

Huomioitavaa: Ohjaajan kannattaa korostaa, että tehtävästä ei pyritä selviytymään mahdollisimman nopeasti, vaan jokainen oppilas käyttää edessä seisossaan aikaa niin paljon, että ehtii huomioida omia reaktioitaan.

Yksinkertaisen tehtävän päätteeksi keskustellaan huomiosta, havainnoista ja tilanteeseen liittyvistä tuntemuksista. Voidaan myös pohtia onko kaikki jännittäminen pelkoa, ja mikä kenties auttaa kutakin oppilasta vastaavassa tilanteessa. Tehtävä voidaan myös toistaa niin, että esiintyjällä on silmät kiinni, ja keskustella sen jälkeen oliko tuntemuksissa mitään eroa.

SOKEAN KULJETUS

Harjoitus toteutetaan pareittain. Tavoitteena on saada yllättäviä kokemuksia, huomioida itseä ja toista.

Tehtävä: Valitaan pareittain kuljettaja ja kuljetettava. Kuljetettava laittaa silmänsä kiinni ja seuraa kuljettajaa, joka taluttaa häntä kädestä tai hartioista kiinni pitäen. Kuljettajan tehtävänä on vastata sokean parinsa turvallisuudesta, mutta myös tarjota hänelle erilaisia kokemuksia: kuljettaa nopeasti, antaa kosketella eri materiaaleja, viedä tuntemattomiin paikkoihin. Lisäksi hänen tehtävänsä on huomioida, kuinka silmät kiinni kulkeva pari reagoi tarjottuihin kokemuksiin, miten hänen liikkumisensa ja

fysiikkansa muuttuu jne. Sokeaa kuljetetaan n. 5-7 min ja sitten vaihdetaan osia.

Huomioitavaa: Tehtävä tulee suorittaa puhumatta. Silloin kuljetettavalla on tilaa tutustua saamiinsa kokemuksiin. Ohjaajan kannattaa rohkaista kuljettajaa tarjoamaan parilleen monipuolisia kokemuksia ja tekemään aktiivisesti huomioita paristaan.

Lopuksi tehtävä puretaan niin, että omat kokemukset ja huomiot toisesta jaetaan koko ryhmän kanssa.

PELOTTAVAN TILANTEEN KUVAILU

Tämä on tarinankerronnan harjoitus, jossa pyritään välittämään toisille omaan kokemukseen liittyvä tunne. Koetetaan kertoa tarina niin, että toiset saavat kiinni tunteesta.

Tehtävä: Ohjaaja pyytää jokaista oppilasta miettimään jonkin itselleen pelottavan tilanteen johon on joutunut. Tilanne voi olla mikä tahansa, kunhan se on kertojalleen tosi. Ohjaaja pyytää ajattelemaan tilannetta ja miettimään millaisena tarinana sen voisi kertoa, esimerkiksi: ”Olin viisivuotias ja isoveljen kanssa kahdestaan kotona, kun yhtäkkiä parvekkeen ovi lennähti auki...” Kun kaikilla on mielessään tilanne, asetutaan piiriin ja oppilaat kertovat tilanteet kummitusjutunomaisesti muille ryhmäläisille.

Huomioitavaa: Tarinankerrontatilanteeseen kannattaa kiinnittää huomiota: voiko esim. valoja vähentää ja tunnelmaa tiivistää? Ohjaaja voi aloittaa tämän tehtävän purkamisen ja ”näyttää mallia” oppilaille kertomalla ensimmäisen tarinan. Kerrontaan voi liittää tehostavia taukoja, äänen madaltamista ja huudahduksia. Ohjaaja voi myös kysellä oppilaiden tarinoihin liittyen tarkempia yksityiskohtia, mikäli oppilas ei omaehtoisesti höystä niillä tarinaansa.

PELOTTAVA PAIKKA

Tämän harjoituksen tavoitteena on koota materiaalia myöhempiä käyttöä varten.

Tehtävä: Ohjaaja pyytää oppilaita miettimään jonkin pelottavan paikan. Paikka voi olla mielikuvituksen tuotetta tai sellainen, jossa oppilas on oikeasti käynyt. Oppilaat kertovat paikoista toisil-

leen ja ohjaaja kirjaa ne ylös.

Huomioitavaa: Ohjaajan kannattaa kertoa etukäteen, että paikkoja tullaan käyttämään seuraavassa työpajassa, mutta ei paljastaa mitään. Jokainen saa kertoa paikasta niin paljon kuin haluaa, mutta ohjaaja kirjaa ylös vain paikan ilman adjektiiveja.

2. työpajakerta:

Tätä työpajakertaa varten ohjaajan tulee kirjoittaa erillisille lapuille yksinkertaisia, mahdollisimman monitulkintaisia repliikkejä.

Esimerkiksi:

Apua!

Varo!

Varo, poliisit tulee!

Miksi sä teit noin?

Älä!

Älä satuta!

jne.

MURHAAJA

Vanha kunnan murhaajaleikki on virittäytymis- ja keskittymisharjoitus.

Tehtävä: Oppilaat seisovat silmät kiinni tarpeeksi suuren tilan keskellä. Kaikki pitävät koko harjoituksen ajan silmiään kiinni. Ohjaaja merkitsee jonkun murhaajaksi koskettamalla tätä olkapäähän. Kaikki lähtevät liikkeelle, ja kun murhaaja puristaa kiinni saamaansa uhria olkapäästä, tämä kaatuu karmeasti kiljaisten maahan ja siirtyy laidalle tarkkailemaan tilannetta. Näin toimitaan siihen asti, että viimeinenkin on jäänyt kiinni.

Huomioitavaa: Harjoitus tulee jälleen tehdä täydellisessä hiljaisuudessa, kuolinhuutoja lukuun ottamatta. Jos ryhmä on hyvin suuri, voi ohjaaja vaihtaa murhaajaa kesken leikin. Laidalle joutuneet uhrin voivat pienentää tilaa tekemällä muurin jollekin seinustalle kun murhaajan uhreja on enää vähän jäljellä.

PATSASKOHTAUKSET

Alkeisharjoitetyöpajasta tuttu harjoite, joka saattaa näkyväksi aiheeseen liittyviä tilanteita. Harjoituksessa myös korostuu ryhmätyön tekeminen ja yhteisen idean toteuttaminen.

Tehtävä: Harjoite tehdään 3-4 hengen ryhmissä. Ohjaaja antaa ryhmille tehtäväksi valmistaa ”valokuvan”, pysäytetyn kohtauksen tilanteesta, jossa tapahtuu jotakin pelottavaa (tehtävänantoa voi muuttaa työpajan teeman mukaan). Kun kuvat on tehty, ohjaaja pyytää oppilaita painamaan mieleensä tämän valokuvan. Sen jälkeen tehdään toinen kuva, jossa samat henkilöt esiintyvät, mutta josta vaara on poistunut. Sitten ohjaaja pyytää tekemään yhden valokuvan näiden tilanteiden välistä, toisin sanoen kuvan, jossa näkyy miten alkutilanteesta päädytään lopputilanteeseen. Kun kaikkien kuvat ovat valmiita, katsotaan valokuvasarjat aloittaen ensimmäisestä vaaratilanteen sisältävästä kuvasta. Seuraavaksi nähdään tapahtumakuva ja viimeiseksi lopputilanne. Lopuksi keskustellaan siitä mitä kuvasarjassa tapahtui.

Huomioitavaa: Vaihtoehtoisesti voidaan toteuttaa suoraan seuraava harjoite, jossa ryhmä käyttää kohtauksen lähdemateriaalina annettuja repliikkejä.

REPLIIKEISTÄ KOHTAUS

Tämä harjoite liittyy ryhmätyöhön ja ideoiden työstämiseen. Harjoitellaan kohtauksen rakentamista, eli lämmitellään viimeistä tehtävää varten.

Tehtävä: Harjoite tehdään 3-4 hengen ryhmissä. Ohjaaja jakaa jokaiselle oppilaalle yhden repliikin. Yhdessä ryhmässä on siis yhteensä 3-4 repliikkiä. Näiden repliikkien ympärille oppilaat rakentavat lyhyen kohtauksen. Kohtauksessa voi olla vaikka kuinka paljon muitakin repliikkejä, eli kohtauksessa saa puhua, mutta sen perusidea syntyy annetuista repliikeistä. Lopuksi lyhyet kohtaukset esitetään muille.

Huomioitavaa: Jos oppilaat ovat ujoja esiintymään, voidaan harjoitus purkaa myös keskustelemalla. Silloin oppilaat kertovat mikä tilanne on kyseessä, ketä repliikin sanojat ovat, ja sanovat myös

repliikkinsä ääneen.

Mikäli he esiintyvät, kannattaa ohjaajan pyytää huomioimaan nämä perusasiat:

- ketä kohtauksessa on
- missä he ovat
- mitä tapahtuu.

Kohtausten katsomisen jälkeen ne puretaan lyhyesti ja tehdään huomioita ennen kaikkea siitä, kuinka kohtausten maailma olisi välittynyt paremmin katsojille.

KOHTAUKSEN RAKENTAMINEN JA PALAUTTEEN ANTAMINEN

Rakennetaan ja esitetään pienryhmissä kohtaukset, joiden läh-
tökohtana on edellisellä tunnilla esille tulleet pelottavat paikat. Opetellaan toisten esitysten katsomista ja niistä palautteen antamista. Keskustellaan pajasta kokonaisuudessaan.

Tehtävä: Oppilaat jatkavat samoissa ryhmissä kuin edellisessä harjoitteessa. He valitsevat yhden pelottavan paikan oman kohtauksensa tapahtumapaikaksi tai lähdemateriaaliksi. Jos halutaan, voidaan paikkoja valita useampiakin, jolloin kohtaus muuttuu pienenesitykseksi. Ryhmä suunnittelee ja harjoittelee esityksen, jonka jälkeen se esitetään toisille.

Ryhmä voi käyttää hyväkseen edellisen kohtauksen repliikkejä tai repliikkien avulla syntyneitä hahmoja. Toisaalta he voivat suunnitella paikan innoittamina aivan uuden kohtauksen. Ohjaajan kannattaa myös rohkaista oppilaita tutkimaan vaihtoehtoisia esittämisen tapoja:

- Voisiko kohtauksessa esiintyä muita kuin ihmisiä?
- Kannattaako pelottavasta aiheesta kertoa, vai voisiko pelottavan tunnelman siirtää katsojien koettavaksi? Millä keinoin tämä voitaisiin tehdä?
- Voisiko kohtaus alkaa niin, että on pimeää, ja yhtäkkiä alkaakin kuulua ovien paiskomista?

Vain mielikuvitus ja koulun tilat asettavat rajat esityksen ulottuvuuksille. Mikäli mahdollista, kannattaa kannustaa oppilaita miettimään mikä esityspaikka palvelisi parhaiten esityksen muotoa. Jos mahdollista, voidaan rohkeasti mennä esiintymään

vaikka kaikuisassa pommisuojaissa. Kun ryhmä on päättänyt miten ja missä oma esitys toteutetaan, kannattaa harjoittelu-aikaa varata vielä noin 10 min. Lopuksi kohtaukset esitetään toisille

Huomioitavaa: Samoin kuin Havainnosta esitykseksi -työpajassa, on tärkeää huomioida, että kun yksi ryhmä esiintyy, toiset kunnioittavat esiintyjää ja suovat heille esiintymisrauhan. Katsomossa myös keskitytään katsomaan esitystä niin, että siitä voi jälkeensä antaa palautetta.

Palautetilanne voidaan järjestää joko jokaisen kohtauksen päätteeksi tai katsoa kaikkien ryhmien kohtaukset ja keskustella vasta sitten. Palautetilanteessa kysytään yleisöltä miten he esitystä tulkitsevat, mitä siinä heidän mielestään tapahtui, miksi, ja mitä esityksellä haluttiin kenties sanoa. Voidaan myös antaa palautetta hyvä-huono -akselilla, mutta oma henkilökohtainen mieltymys ei saa olla ainoa palautteen muoto. Kritiikkiä annettaessa yritetään perustella näkemys ja puhutaan siitä laajemmin. Jos jokin asia jäi epäselväksi tai ei miellyttänyt, etsitään siihen syitä yhdessä. Pelkkä tuntemus ("Musta se ei ollut hyvä") ei riitä.

Eräällä koululla...

Toteutin tämäntyyppisen työpajakokonaisuuden eräällä kulttuurikurssilla. Yhdestä ryhmästä mieleeni jäi poika, joka ensimmäisellä kerralla sitkeästi väitti, ettei hänelle tule mitään mieleen, ja niinpä annoin hänen olla. Kun hän jälleen toisen tunnin aluksi ilmoitti, ettei keksi mitään, istuin hänen viereensä ja työstimme ajatuksia yhdessä. Kyselin keitä annetussa tapahtumapaikassa (tyhjässä varastossa) voisi olla. "Vartija," hän keksi. Kysymysten myötä syntyi kokonainen kohtaus: "No se vartija huomaa varkaan, jonka se ottaa kiinni, mutta sille käy huonosti. Varas on mennyt piiloon ja kolkkaa sen vartijan." Poika kirjoitti kohtauksen ja ryhmä valitsi sen muiden ehdotusten joukosta lopulta yhdessä toteutettavaksi. Kirjoittaja innostui ja tarjoutui itse ohjaamaan sen ryhmälleen. Silloin mietin, että voisiko juuri tämä olla voimautumista?

IV LOPUKSI

Toivon, että näistä työpajaesimerkeistä löytyy käyttökelpoisia ideoita kenelle tahansa opettajalle aloittaa tutustumismatka itsen, toisiin, teatteriin ja maailmaan – tai jatkaa jo hyvin alkanutta matkaa. Oppilaiden innostuessa mikä tahansa on mahdollista. Lisää harjoitteita kyllä löytyy; niistä parhaimmat ja ryhmälle sopivimmat löytyvät todennäköisesti opettajan omasta päästä. Ehkäpä joku ryhmä (tai koko koulu) innostuu rakentamaan kokonaisen esityksen löydöistään.

Jos prosessin aikana meinaa tulla seinä vastaan tai iskee muuten vaikea vaihe, löytyy aina auttava käsi. Q-teatterissa tehdään kouluille maksutonta yleisötyötä ja kannustankin opettajia ottamaan rohkeasti yhteyttä.

Lisätietoja löytyy osoitteesta: www.q-teatteri.fi:
Yleisötyöstä ja nuorten teatteripiiristä.

Onnea matkaan!

VIITTEET

Brook, Peter: Tyhjä tila. Nykysteatterista ja sen mahdollisuuksista. Porvoo: WSOY, 1972.

Sava, Inkeri: Katsomme – näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Jyväskylä: PS-Kustannus, 2004.

LISÄÄ TEATTERIHARJOITUKSIA:

Johnston, Keith: Impro – Improvisaatioista iloa elämään ja esiintymiseen. Helsinki: Yliopistopaino, 1996.

Johnston, Keith: Impro for storytellers. New York: Routledge / Theatre Arts Books, 1999.

Korhonen, Pekka; Östern, Anna-Lena: Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 2001.

Toivanen, Tapio: Lento! Draama ja teatteri koulussa. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 2007.

Vehkalahti, Reetta: Leikkivä teatteri. Opas teatteri-ilmaisun ohjajalle. Helsinki: LK-Kirjat. Lasten Keskus, 2006.

Muistiinpanot:

A series of 20 horizontal dotted lines for writing notes.

Helsingin kaupungin **kulttuuriasiainkeskus**
Helsingfors stads **kulturcentral**

Annantalon taidekeskus
Annegårdens konstcentrum

Muut Repäisyjä-sarjan oppaat ovat:

Kiesiläinen Ismo ja Toiviainen Mikko: Voimauttava videotyöpajamenetelmä

Koljonen Heidi: Voimauttava valokuvatyöpajamenetelmä

Rossi-Horto Anne: Voimauttava kuvataidetyöpajamenetelmä

Vilkkumaa Liisa: Voimauttava sanataidetyöpajamenetelmä

Repäisyjä on voimauttavia taidetyöpajamenetelmiä esittelevä opassarja. Se tarjoaa opettajille työkaluja taiteellisten työpajamenetelmien käyttöön ottamiseksi minkä tahansa oppiaineen tunneilla. Voimauttavat työpajat tukevat nuoren osallisuutta ja auttavat häntä omien voimavarojen löytämisessä.

Voimautumiseen tähtääviä työpajamenetelmiä on kehitetty Annantalon taidekeskuksen nuorille suunnatuilla kulttuurikursseilla valtakunnallisen Taikalamppu-hankkeen myötävaikutuksella.

Jaana Taskinen (1978) on helsinkiläisen Q-teatterin yleisötyöntekijä, joka on ohjannut useita nuorten itsensä käsikirjoittamia ja näyttelemiä esityksiä sekä lukuisia lyhytkestoisia draamatyöpajoja eri puolilla Suomea. Hän on toiminut draamaopettajana myös Annantalon taidekeskuksen kulttuurikursseilla.

